

แผนการใช้ที่ดิน

ตำบลกาบิน

อำเภอทูลกระหม�ง จังหวัดอุบลราชธานี

สถานีพัฒนาที่ดินอุบลราชธานี สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 4
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
กันยายน 2566

คำนำ

การจัดทำแผนการใช้ที่ดินดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 72 (1) ที่ได้บัญญัติให้มีการวางแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยแผนการใช้ที่ดินตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี ได้นำแนวคิดขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations : FAO) และ โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme: UNEP) มาปรับใช้ คือ ความเหมาะสมทางกายภาพ ความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ การยอมรับจากสังคม การสร้างความยั่งยืนให้สิ่งแวดล้อม และเสนอทางเลือกการใช้ที่ดิน ร่วมกับวิธีการที่จำเป็นอื่น ๆ เช่น กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA) การประเมินคุณภาพที่ดิน เป็นต้น

กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดินร่วมกับสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 4 และสถานีพัฒนาที่ดินอุบลราชธานี ในการดำเนินการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล โดยพิจารณาภาพรวมของสภาพปัญหาในด้านต่างๆ ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่การวางแผนการใช้ที่ดินที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ในการระบุปัญหา ความต้องการของเกษตรกรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้สถานีพัฒนาที่ดินอุบลราชธานี ได้จัดทำแผนกิจกรรม/โครงการ เพื่อขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินให้เป็นรูปธรรมเพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการใช้ที่ดินอย่างถูกต้องเหมาะสม รักษาสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชน ให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

สถานีพัฒนาที่ดินอุบลราชธานี
กันยายน 2566

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญตาราง	ง
สารบัญรูป	จ
บทที่ 1 บทนำ	1-1
1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน	1-1
1.2 หลักการและเหตุผล	1-1
1.3 วัตถุประสงค์	1-1
1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน	1-2
1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน	1-2
1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล	1-3
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป	2-1
2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	2-1
2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง	2-1
2.3 สภาพภูมิประเทศ	2-2
2.4 สภาพภูมิอากาศ	2-2
2.5 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน	2-4
2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม	2-8
บทที่ 3 สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ	3-1
3.1 ทรัพยากรป่าไม้	3-1
3.2 ทรัพยากรน้ำ	3-1
3.3 ทรัพยากรดิน	3-2
บทที่ 4 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA)	4-1
4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)	4-1
4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน	4-5
บทที่ 5 การประเมินคุณภาพที่ดิน	5-1
5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ	5-1
5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล	5-3
5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน	5-3

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 6 แผนการใช้ที่ดิน	6-1
6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	6-1
6.2 แผนการใช้ที่ดิน	6-2
บทที่ 7 การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน	7-1
7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน	7-1
7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน	7-1
7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น	7-2
7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	7-3
เอกสารอ้างอิง	อ

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2-1	สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศเกษตรจังหวัดอุบลราชธานี	2-3
2-2	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลกาบิน อำเภอกุศช้างปุ่น จังหวัดอุบลราชธานี	2-5
2-3	จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลกาบิน อำเภอกุศช้างปุ่น จังหวัดอุบลราชธานี ปี 2565	2-8
2-4	จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตร ตำบลกาบิน อำเภอกุศช้างปุ่น จังหวัดอุบลราชธานี ปี 2565	2-9
2-5	รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลกาบิน อำเภอกุศช้างปุ่น จังหวัดอุบลราชธานี ปี 2565	2-10
3-1	สมบัติที่ดิน ตำบลกาบิน อำเภอกุศช้างปุ่น จังหวัดอุบลราชธานี	3-4
5-1	ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	5-2
5-2	ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของหน่วยแผนที่ดิน ตำบลกาบิน อำเภอกุศช้างปุ่น จังหวัดอุบลราชธานี	5-3
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลกาบิน อำเภอกุศช้างปุ่น จังหวัดอุบลราชธานี	6-5
7-1	กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการใน ปีงบประมาณ 2567-2570	7-7
7-2	สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน	7-8
7-3	เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณโครงการนำร่อง ตำบลกาบิน อำเภอกุศช้างปุ่น จังหวัดอุบลราชธานี แผน 5 ปี (พ.ศ. 2567-2571)	7-9

สารบัญญรูป

รูปที่		หน้า
1-1	กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	1-4
2-1	ที่ตั้งและอาณาเขต ตำบลกาบิน อำเภอกุศช้างบุรี จังหวัดอุบลราชธานี	2-1
2-2	กราฟสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดอุบลราชธานี	2-4
2-3	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลกาบิน อำเภอกุศช้างบุรี จังหวัดอุบลราชธานี	2-7
3-1	ทรัพยากรดิน ตำบลกาบิน อำเภอกุศช้างบุรี จังหวัดอุบลราชธานี	3-5
4-1	การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลกาบิน อำเภอกุศช้างบุรี จังหวัดอุบลราชธานี	4-4
4-2	ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลกาบิน อำเภอกุศช้างบุรี จังหวัดอุบลราชธานี	4-5
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลกาบิน อำเภอกุศช้างบุรี จังหวัดอุบลราชธานี	6-7
7-1	การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลกาบิน อำเภอกุศช้างบุรี จังหวัดอุบลราชธานี	7-6

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 72 รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน ดังต่อไปนี้

(1) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และศักยภาพของที่ดิน ตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

1.2 หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันกรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการวางแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศเรียบร้อยแล้วซึ่งเป็นการวางกรอบเชิงนโยบายมุ่งเน้นการพัฒนาด้านการเกษตรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนและในขณะเดียวกันต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการรักษาคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม แต่ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและรักษาฐานการผลิตด้านทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนตลอดห่วงโซ่อุปทานแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานดังกล่าว

ทั้งนี้กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการราชการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ คือ “เป็นองค์การอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของประเด็นการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั้งประเทศภายในปี 2570 (ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อรักษาเสถียรภาพของทรัพยากรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนภายใต้การพัฒนาด้านต่าง ๆ ของตำบล

1.3.2 เพื่อให้การใช้ที่ดินมีผลตอบแทนสูงสุดต่อหน่วยเนื้อที่อย่างยั่งยืน

1.3.3 เพื่อให้เกิดการกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้น และอยู่บนหลักการของโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio - Circular - Green Economy: BCG Model)

1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน

1.4.1 ระยะเวลา 1 ตุลาคม 2565 – 30 กันยายน 2566

1.4.2 สถานที่ ตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี

1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.5.1 รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ประกอบด้วย

1) ด้านกายภาพ ได้แก่ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ภูมิอากาศ สภาพการใช้ที่ดิน เขตป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

2) ด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น การถือครองที่ดิน ลักษณะทางเศรษฐกิจของตำบล จำนวนประชากร เป็นต้น

3) ด้านนโยบายและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ยุทธศาสตร์ภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ แผนพัฒนาท้องถิ่น 5 ปี ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลตำบลหรือ องค์การบริหารส่วนตำบล

1.5.2 จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ประเด็นปัญหา ความต้องการด้านต่าง ๆ ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเกษตรกรในตำบล

1.5.3 ประเมินคุณภาพของที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกที่มีมูลค่าของตำบล

1.5.4 สังเคราะห์ข้อมูลจากข้อ 1.5.1 ถึง 1.5.3 เพื่อใช้ประกอบการวางแผนการใช้ที่ดิน

1.5.5 กำหนด (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

1.5.6 รับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อ (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้น

1.5.7 ปรับปรุง (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินฉบับสมบูรณ์

1.5.8 นำแผนการใช้ที่ดินเข้าสู่คณะกรรมการของเขตฯ เพื่อตรวจสอบความครบถ้วน /สมบูรณ์ของเนื้อหาและองค์ประกอบ

1.5.9 เผยแพร่แผนการใช้ที่ดินเพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนการดำเนินงาน ประกอบด้วย

1) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น นำแผนการใช้ที่ดินที่จัดทำขึ้นไปประกอบการจัดทำแผนการพัฒนาของตำบล เพื่อนำไปสู่การของบประมาณที่มีความสอดคล้องกับศักยภาพด้านการผลิตและสถานภาพของทรัพยากรของตำบล

2) กรมพัฒนาที่ดิน โดยสำนักงานพัฒนาที่ดินอุบลราชธานี กำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขตและสามารถใช้ประกอบการของบประมาณในพื้นที่อย่างมีหลักการและเป็นที่ยอมรับ

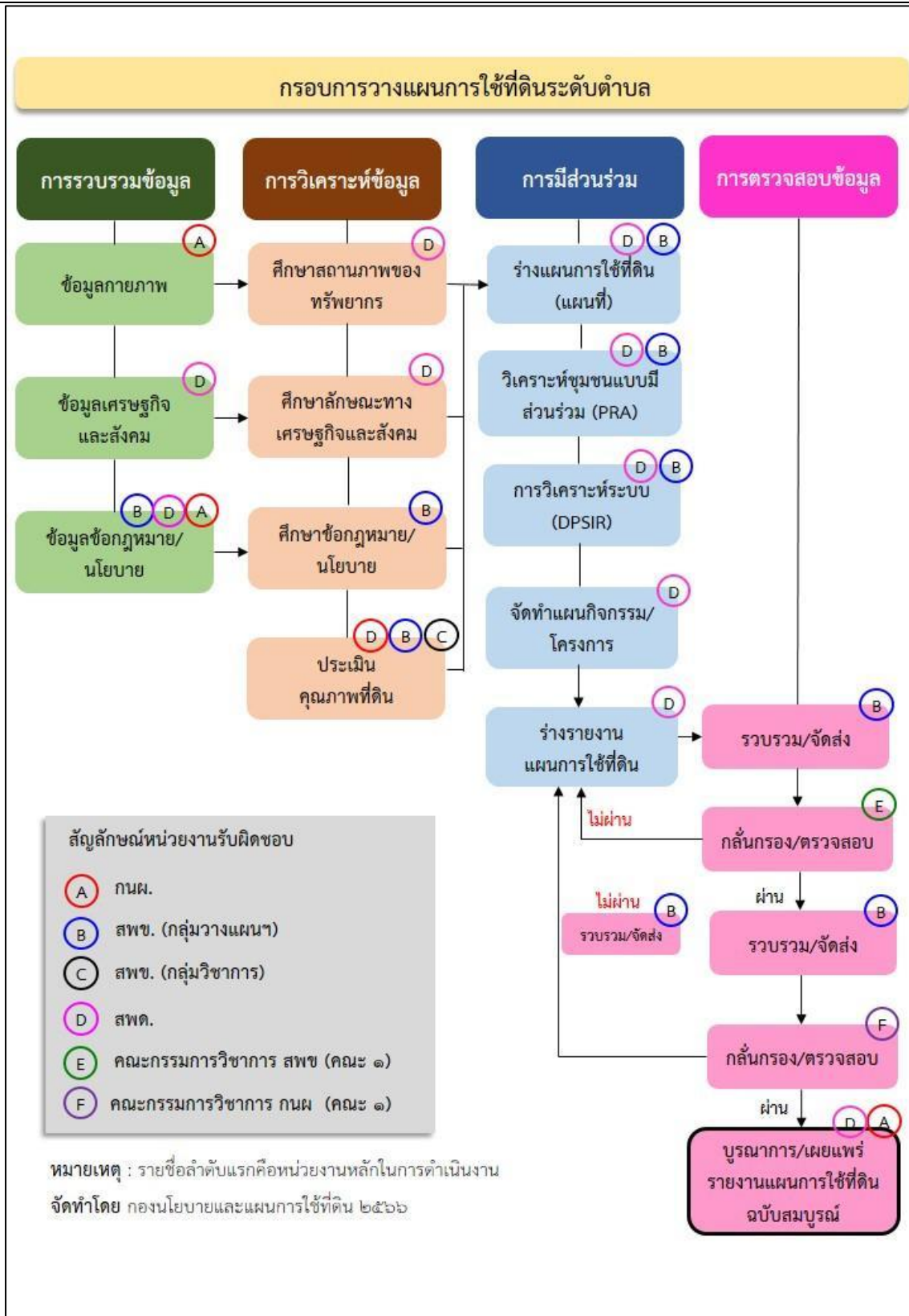
3) หน่วยงานราชการอื่น ๆ สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขต

จากชั้นตอนที่กล่าวข้างต้น สามารถจัดทำกรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล
แสดงดังรูปที่ 1-1

1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล

ชุมชนน่าอยู่ สาธารณูปโภคครบครัน เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ รักษาประเพณี
ท้องถิ่น การศึกษามีคุณภาพ ประชาชนห่างไกลยาเสพติด (องค์การบริหารส่วนตำบลกาบิน, 2566)

รูปที่ 1-1 กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

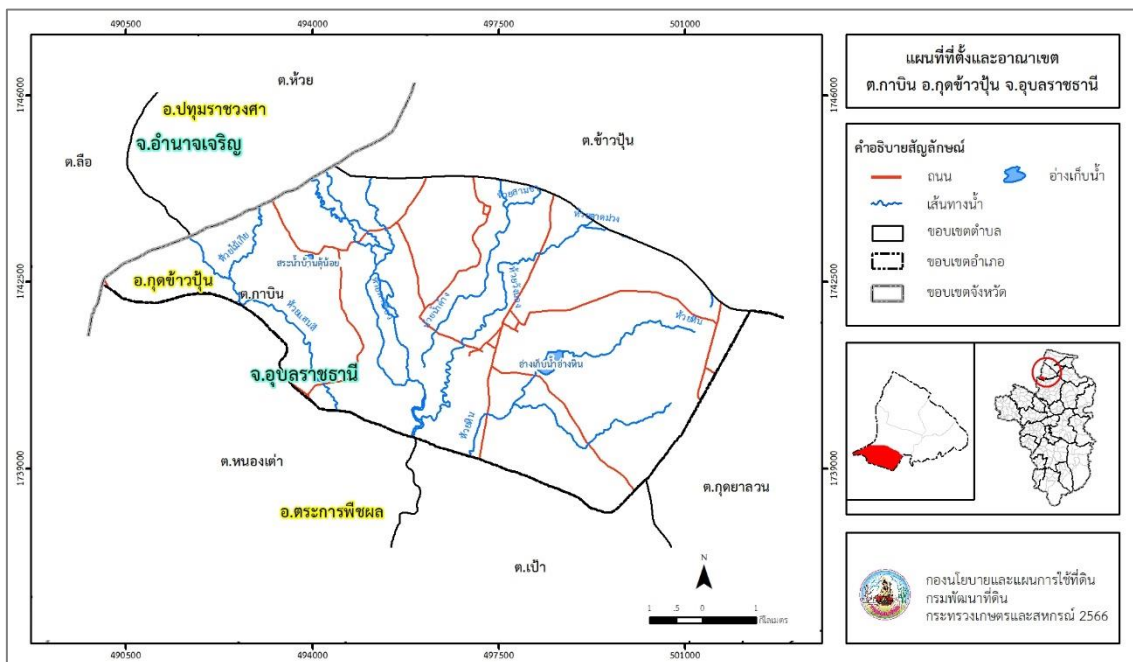

บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลกาบิน อำเภอภูทอกชัยบุรี จังหวัดอุบลราชธานี ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอภูทอกชัยบุรี มีเนื้อที่ประมาณ 43 ตารางกิโลเมตร หรือ 26,908 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ (รูปที่ 2-1)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลลือ ตำบลห้วย อำเภอปทุมราชวงศา จังหวัดอำนาจเจริญ
		ตำบลข้าวปุ้น อำเภอภูทอกชัยบุรี จังหวัดอุบลราชธานี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลหนองเต่า ตำบลเป้า อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลกุยลาวน อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลหนองเต่า อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี

รูปที่ 2-1 ที่ตั้งและอาณาเขต ตำบลกาบิน อำเภอภูทอกชัยบุรี จังหวัดอุบลราชธานี

2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง

ตำบลกาบิน อำเภอภูทอกชัยบุรี จังหวัดอุบลราชธานี แบ่งส่วนการปกครองออกเป็น 14 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านกาบิน	หมู่ที่ 2 บ้านคิมสร้างหิน
หมู่ที่ 3 บ้านป่าช้า	หมู่ที่ 4 บ้านนาหวาน้อย

หมู่ที่ 5 บ้านโนนมะเขือ	หมู่ที่ 6 บ้านก่อ
หมู่ที่ 7 บ้านดอนม่วง	หมู่ที่ 8 บ้านโนนดอกแก้ว
หมู่ที่ 9 บ้านตุใหญ่	หมู่ที่ 10 บ้านนาต่าย
หมู่ที่ 11 บ้านตุน้อย	หมู่ที่ 12 บ้านนาขามเปี้ย
หมู่ที่ 13 บ้านนาเจริญ	หมู่ที่ 14 บ้านโคกยาว

2.3 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะพื้นที่ทั่วไปส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มสลับที่ดอน มีสภาพพื้นที่ราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย เป็นส่วนหนึ่งของลุ่มน้ำมูล มีแหล่งน้ำที่สำคัญ เช่น ห้วยตาเทียว ห้วยหิน ห้วยน้ำค่าง อ่างเก็บน้ำอ่างหิน

2.4 สภาพภูมิอากาศ

จากการศึกษาสถิติภูมิอากาศ (พ.ศ. 2536-2565) พบว่า ตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี มีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 อุณหภูมิ

มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยทั้งปี 27.1 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 33.5 องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายน และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 22.4 องศาเซลเซียส ในเดือนมกราคม

2.4.2 ปริมาณน้ำฝน

มีปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปี 1,631.6 มิลลิเมตร มีฝนตกประมาณ 128 วัน เดือนที่มีฝนตกมากที่สุด ในเดือนกันยายน มีปริมาณฝน 331.3 มิลลิเมตร และมีฝนตกประมาณ 20 วัน

2.4.3 สมดุลน้ำเพื่อการเกษตร

จากข้อมูลสถิติภูมิอากาศในคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2536-2565) ณ สถานีตรวจอากาศเกษตรจังหวัดอุบลราชธานี ได้นำมาวิเคราะห์สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หาช่วงฤดูกาลเพาะปลูกพืช ตลอดจนช่วงระยะเวลาที่พืชเสี่ยงต่อการขาดน้ำ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ คือ ปริมาณน้ำฝน และศักยภาพการคายระเหยน้ำอ้างอิง (ET_o) ซึ่งคำนวณด้วยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0 โดยใช้สมการ Penman-Monteith สามารถสรุปสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตรในเขตอาศัยน้ำฝนได้ดังนี้

ช่วงที่เหมาะสมต่อการปลูกพืช เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช เป็นช่วงที่ดินมีความชุ่มชื้นพอเหมาะต่อการเพาะปลูกพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่มิถุนายนถึงต้นเดือนพฤศจิกายน

ช่วงที่มีน้ำมากเกินพอ เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่าการระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนเมษายนถึงกลางเดือนตุลาคม

ช่วงขาดน้ำ เป็นช่วงฤดูแล้งที่ค่าปริมาณน้ำฝนน้อยกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดิน และการคายน้ำของพืช ซึ่งพืชอาจเสียหายจากการขาดแคลนน้ำได้ ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งต้นเดือนพฤศจิกายน ถึงกลางเดือนเมษายน (ตารางที่ 2-1 และรูปที่ 2-2)

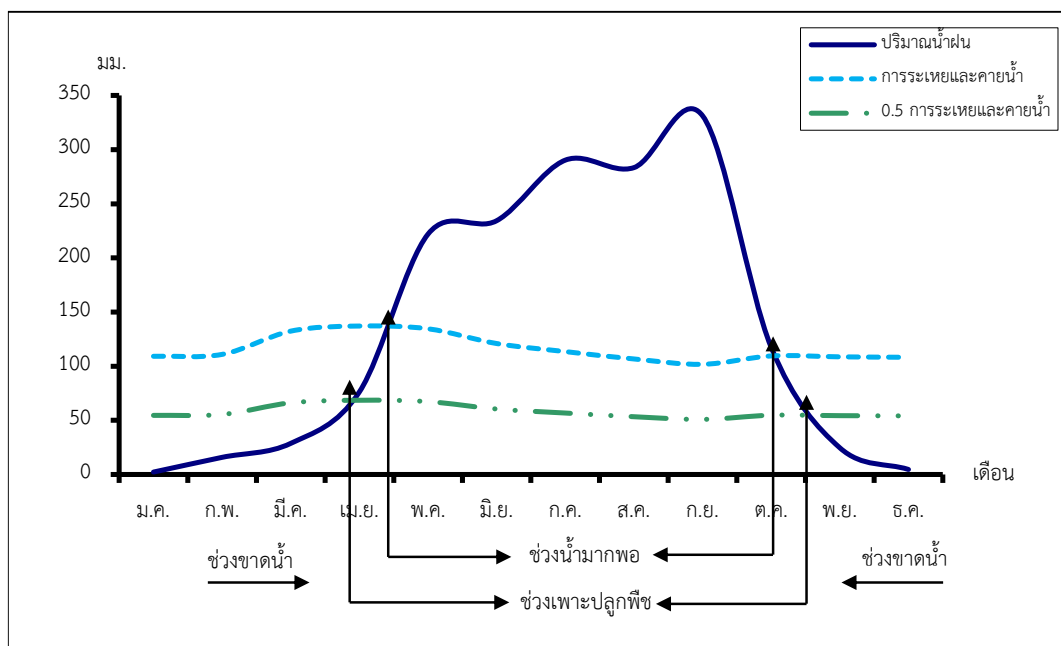
ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศเกษตรจังหวัดอุบลราชธานี¹

เดือน	อุณหภูมิ (°ซ.)			ความชื้นสัมพัทธ์ (%)	ปริมาณน้ำฝน (มม.)	จำนวนวันที่ฝนตก (วัน)	ศักยภาพการคายระเหยน้ำ (มม.)	ปริมาณฝนใช้การ ² (มม.)
	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย					
ม.ค.	17.6	32.2	24.0	68.0	2.3	1.0	109.1	2.3
ก.พ.	19.2	34.2	25.8	65.0	15.9	2.1	110.9	15.5
มี.ค.	22.5	36.1	28.4	65.0	28.8	4.7	132.4	27.5
เม.ย.	24.3	36.7	29.4	69.0	76.3	8.1	137.1	67.0
พ.ค.	24.8	35.0	28.9	78.0	222.0	16.5	134.5	143.1
มิ.ย.	24.8	34.0	28.6	80.0	234.4	17.4	120.9	146.5
ก.ค.	24.4	32.7	27.8	83.0	290.3	20.2	113.5	154.0
ส.ค.	24.4	32.4	27.5	84.0	283.4	20.9	106.6	153.3
ก.ย.	24.1	32.2	27.3	85.0	331.3	20.4	101.7	158.1
ต.ค.	22.9	32.2	26.8	81.0	117.5	11.2	109.4	95.4
พ.ย.	21.2	32.6	26.1	74.0	24.7	4.0	108.6	23.7
ธ.ค.	18.5	31.6	24.1	70.0	4.7	1.4	108.2	4.7
เฉลี่ย	22.4	33.5	27.1	75.2	-	-	-	-
รวม	-	-	-	-	1,631.6	127.9	1,392.9	991.1

หมายเหตุ : ¹เป็นสถานีตรวจอากาศที่ใกล้พื้นที่ตำบลมากที่สุด

²จากการคำนวณโดยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา (2566)

รูปที่ 2-2 กราฟสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดอุบลราชธานี

2.5 สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบัน

สภาพการใช้ที่ดินตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งสำรวจโดยกลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2566) ประกอบด้วยประเภทการใช้ที่ดินต่าง ๆ ดังนี้

2.5.1 พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 1,406 ไร่ หรือร้อยละ 5.23 ของพื้นที่ตำบล

2.5.2 พื้นที่เกษตรกรรม มีเนื้อที่ 21,259 ไร่ หรือร้อยละ 79.01 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วยการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม มีเนื้อที่ 53 ไร่ หรือร้อยละ 0.20 ของพื้นที่ตำบล
- 2) พื้นที่นา มีเนื้อที่ 20,045 ไร่ หรือร้อยละ 74.50 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ นาข้าว
- 3) พืชไร่ มีเนื้อที่ 496 ไร่ หรือร้อยละ 1.84 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ อ้อย มันสำปะหลัง
- 4) ไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 596 ไร่ หรือร้อยละ 2.22 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ยูคาลิปตัส
- 5) ไม้ผล มีเนื้อที่ 25 ไร่ หรือร้อยละ 0.09 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ มะม่วง มะม่วงหิมพานต์ มะขาม
- 6) พืชสวน มีเนื้อที่ 15 ไร่ หรือร้อยละ 0.06 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ พืชผัก
- 7) ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ มีเนื้อที่ 20 ไร่ หรือร้อยละ 0.07 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ โรงเรือนเลี้ยงโค กระบือ และม้า โรงเรือนเลี้ยงสุกร

8) สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีเนื้อที่ 9 ไร่ หรือร้อยละ 0.03 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ สถานที่เพาะเลี้ยงปลา

2.5.3 พื้นที่ป่าไม้ มีเนื้อที่ 1,873 ไร่ หรือร้อยละ 6.97 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู ป่าผลัดใบสมบูรณ์

2.5.4 พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 781 ไร่ หรือร้อยละ 2.89 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง อ่างเก็บน้ำ บ่อน้ำในไร่นา คลองชลประทาน

2.5.5 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ 1,589 ไร่ หรือร้อยละ 5.90 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ ทุ่งหญ้าธรรมชาติ ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ พื้นที่ลุ่ม

ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี

หน่วยแผนที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	1,406	5.23
U201	หมู่บ้านบนพื้นราบ	1,313	4.88
U301	สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ	27	0.10
U502	โรงงานอุตสาหกรรม	48	0.18
U503	ลานตากและแหล่งรับซื้อทางการเกษตร	7	0.03
U601	สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	11	0.04
A	พื้นที่เกษตรกรรม	21,259	79.01
A001	เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม	53	0.20
A100	นาร้าง	7	0.03
A101	นาข้าว	20,038	74.47
A203	อ้อย	16	0.06
A204	มันสำปะหลัง	480	1.78
A302	ยางพารา	420	1.56
A303	ปาล์มน้ำมัน	10	0.04
A304	ยูคาลิปตัส	166	0.62
A407	มะม่วง	15	0.06
A408	มะม่วงหิมพานต์	6	0.02
A412	มะขาม	4	0.01
A502	พืชผัก	15	0.06
A701	ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	6	0.02

ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

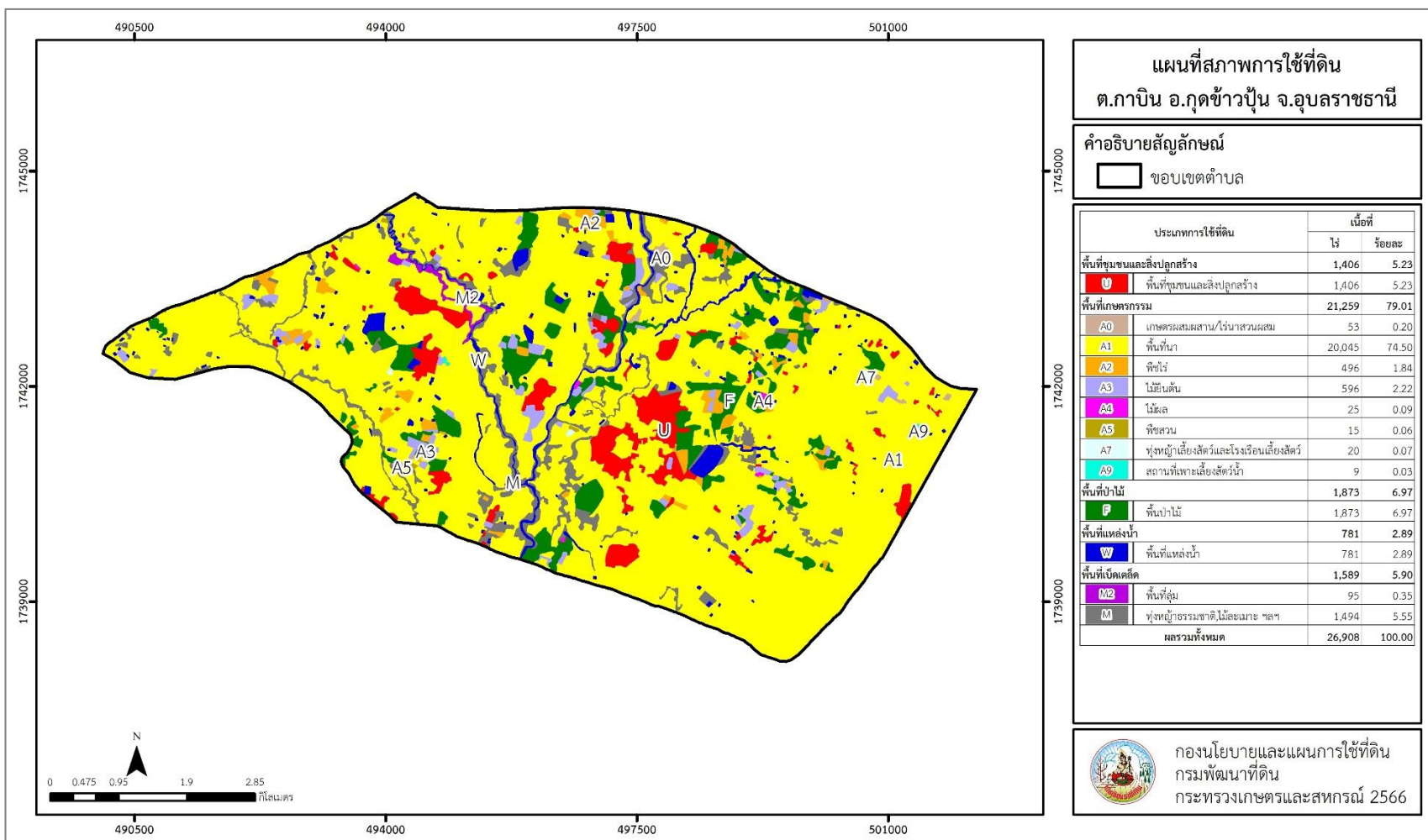
หน่วยแผนที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
A702	โรงเรียนเลี้ยงโค กระบือ และม้า	4	0.01
A704	โรงเรียนเลี้ยงสุกร	10	0.04
A902	สถานที่เพาะเลี้ยงปลา	9	0.03
F	พื้นที่ป่าไม้	1,873	6.97
F200	ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู	803	2.99
F201	ป่าผลัดใบสมบูรณ์	1,070	3.98
M	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	1,589	5.90
M101	ทุ่งหญ้าธรรมชาติ	122	0.45
M102	ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ	1,372	5.10
M201	พื้นที่ลุ่ม	95	0.35
W	พื้นที่แหล่งน้ำ	781	2.89
W101	แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง	265	0.98
W201	อ่างเก็บน้ำ	138	0.51
W202	บ่อน้ำในไร่นา	335	1.24
W203	คลองชลประทาน	43	0.16
ผลรวมทั้งหมด		26,908	100.00

ที่มา: กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2566)

หมายเหตุ : เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

แผนการใช้ที่ดินตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี

รูปที่ 2-3 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี

2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

2.6.1 ประชากร

จากหลักฐานทะเบียนราษฎร์ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ณ เดือนธันวาคม 2565 พบว่า ประชากรที่อาศัยในพื้นที่ตำบลกาบิน มีประชากรรวม 5,348 คน แบ่งเป็นชาย 2,598 คน เป็นหญิง 2,750 คน ความหนาแน่นโดยเฉลี่ย 124.22 คนต่อตารางกิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,443 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตรที่มากขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 1,330 ครัวเรือน หรือร้อยละ 92.17 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และเป็นครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ ครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 113 ครัวเรือน หรือร้อยละ 7.83 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-3 ถึง 2-4

ตารางที่ 2-3 จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลกาบิน อำเภอภูซำป๋วย จังหวัดอุบลราชธานี
ปี 2565

พื้นที่	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร (คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
ตำบลกาบิน	1,443	2,598	2,750	5,348
หมู่ที่ 1 กาบิน	214	371	388	759
หมู่ที่ 2 คิมสร้างหิน	150	270	289	559
หมู่ที่ 3 ป่าข่า	38	62	63	125
หมู่ที่ 4 นาห้วยน้อย	48	91	77	168
หมู่ที่ 5 โนนมะเขือ	127	249	242	491
หมู่ที่ 6 ก่อ	71	127	139	266
หมู่ที่ 7 ดอนม่วง	115	208	221	429
หมู่ที่ 8 โนนดอกแก้ว	86	134	169	303
หมู่ที่ 9 ตูใหญ่	115	194	213	407
หมู่ที่ 10 นาต่าย	133	217	265	482
หมู่ที่ 11 ตุ่น้อย	129	264	278	542
หมู่ที่ 12 นาขามเปี้ย	80	160	157	317
หมู่ที่ 13 นาเจริญ	79	154	153	307
หมู่ที่ 14 โคกยาว	58	97	96	193

ที่มา: กรมการปกครอง (2566)

ตารางที่ 2-4 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตรกร ตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี ปี 2565

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด ¹⁾	1,443	100.00
- จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร ²⁾	1,330	92.17
- จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ และจำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนฯ	113	7.83

ที่มา: 1) กรมการปกครอง (2566)
2) กรมส่งเสริมการเกษตร (2566)

2.6.2 การถือครองที่ดิน

จากข้อมูลกรมการปกครอง ณ เดือนธันวาคม 2565 ตำบลกาบิน มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,443 ครัวเรือน โดยถือครองที่ดินเฉลี่ยครัวเรือนละ 18.65 ไร่

2.6.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

สภาพเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลกาบินส่วนใหญ่ประชากรมีอาชีพด้านการเกษตรกรรม ได้แก่ ปลูกข้าวมากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาได้แก่ มันสำปะหลัง และยางพารา นอกจากนี้เกษตรกรยังมีการเลี้ยงสัตว์

การประกอบอาชีพ ในตำบลกาบินประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทั้งการทำนา ปลูกพืชไร่ และไม้ยืนต้น นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อบริโภคและจำหน่าย ค้าขายรับจ้างทั่วไป

- อาชีพทำเกษตรกรรม ตำบลกาบินครัวเรือนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร 1,330 ครัวเรือน โดยเกษตรกรปลูกข้าวมากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาได้แก่ มันสำปะหลัง และยางพารา นอกจากนี้เกษตรกรยังมีการเลี้ยงสัตว์ สำหรับการเลี้ยงสัตว์พบว่าส่วนใหญ่เลี้ยงไว้เพื่อบริโภค และจำหน่าย

2.6.4 ด้านรายได้-รายจ่าย

จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของกรมพัฒนาชุมชน ปี 2566 พบว่า รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 176,230 บาท รายได้บุคคลเฉลี่ยปีละ 61,909 บาท รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 65,780 บาท รายจ่ายบุคคลเฉลี่ยปีละ 23,108 บาท เมื่อพิจารณาจะเห็นว่ารายได้ครัวเรือนมากกว่ารายจ่ายครัวเรือนปีละ 110,450 บาท และรายได้บุคคลมากกว่ารายจ่ายบุคคลปีละ 38,801 บาท ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-5

ตารางที่ 2-5 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี ปี 2565

พื้นที่	แหล่งรายได้ของครัวเรือน (บาท/ปี)				รายได้ครัวเรือนเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายได้บุคคลเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายจ่ายบุคคลเฉลี่ย (บาท/ปี)
	อาชีพหลัก	อาชีพรอง	รายได้อื่น	ทำ-หาเอง				
ตำบลกาบิน	74,457	40,964	36,774	24,034	176,230	61,909	65,780	23,108
หมู่ที่ 1 กาบิน	82,320	24,136	33,891	16,837	157,184	49,267	117,041	36,684
หมู่ที่ 2 คิมสร้างหิน	74,307	38,990	38,713	36,881	188,891	82,589	59,294	25,925
หมู่ที่ 3 ป่าช้า	50,909	48,030	39,848	34,848	173,636	58,469	49,242	16,582
หมู่ที่ 4 นาหวาน้อย	51,447	45,079	40,605	31,947	169,079	60,613	46,158	16,547
หมู่ที่ 5 โนนมะเขือ	97,800	44,205	35,760	594	178,359	59,652	42,090	14,077
หมู่ที่ 6 ก่อ	109,038	40,260	33,673	135	183,106	61,035	41,654	13,885
หมู่ที่ 7 ดอนม่วง	70,337	34,541	36,505	33,918	175,301	88,100	54,219	27,249
หมู่ที่ 8 โนนดอกแก้ว	88,438	40,609	37,688	47	166,781	71,638	43,228	18,568
หมู่ที่ 9 ตูใหญ่	54,316	62,105	44,368	40,316	201,105	60,079	54,126	16,170
หมู่ที่ 10 นาต่าย	91,186	27,675	27,206	17,732	163,799	51,923	122,567	38,853
หมู่ที่ 11 ตุน้อย	56,484	64,263	44,263	40,684	205,695	57,643	50,737	14,218
หมู่ที่ 12 นาขามเปี้ย	81,429	38,357	36,875	36,321	192,982	80,052	56,750	23,541
หมู่ที่ 13 นาเจริญ	51,050	36,867	33,733	23,700	145,350	57,375	48,333	19,079
หมู่ที่ 14 โคกยาว	50,543	43,304	34,239	25,565	153,652	55,654	48,196	17,457

ที่มา: กรมการพัฒนาชุมชน (2566)

บทที่ 3

สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ

การศึกษาสถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรดิน ซึ่งเป็นทรัพยากรกายภาพที่สำคัญต่อการทำการเกษตร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทราบว่าทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิดปัจจุบันมีสถานะอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนการใช้ที่ดินซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม รวมถึงมาตรการต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ทรัพยากรป่าไม้

3.1.1 ป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

1) ป่าอนุรักษ์ ไม่พบพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตวนอุทยาน เขตห้ามล่าสัตว์ป่า) ในพื้นที่

2) ป่าสงวนแห่งชาติ ได้มีการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 มีนาคม 2535 และ 17 มีนาคม 2535 แบ่งออกเป็น 3 เขต ประกอบด้วย เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) และเขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบพื้นที่ป่าจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรีในพื้นที่ คือ เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) เนื้อที่ 342 ไร่

3.1.2 **ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ** (มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 28 พฤษภาคม 2528) จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบชั้นคุณภาพลุ่มน้ำในพื้นที่ ได้แก่

- 1) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 4B เนื้อที่ 269 ไร่
- 2) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 5B เนื้อที่ 26,639 ไร่

ทั้งนี้ เนื้อที่ดังกล่าวข้างต้นคำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เป็นเนื้อที่เบื้องต้นเท่านั้น ไม่สามารถใช้อ้างอิงได้ทางกฎหมาย

3.2 ทรัพยากรน้ำ

3.2.1 ปริมาณน้ำฝน พบว่าในพื้นที่ตำบลกาบิน มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2536-2565) 1,631.6 มิลลิเมตรต่อปี

3.2.2 น้ำผิวดิน หมายถึง แม่น้ำลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บ และแหล่งน้ำสาธารณะอื่นๆ ที่อยู่ภายในผืนแผ่นดิน ในพื้นที่ตำบลกาบิน มีรายละเอียดของแหล่งน้ำผิวดินดังนี้

แหล่งน้ำผิวดินธรรมชาติ ได้แก่ สระน้ำบ้านตุน้อย ห้วยตาดม่วง ห้วยตาเทียว ห้วยน้ำค้าง ห้วยไม้เกีย ห้วยวังนอง ห้วยสามขา ห้วยแสนสี ห้วยหิน และห้วยอีจอย

แหล่งน้ำผิวดินที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ อ่างเก็บน้ำห้วยวังกอ และอ่างเก็บน้ำอ่างหิน

3.2.3 น้ำบาดาลจากข้อมูลของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล (2566) พบว่า ตำบลกาบิน มีจำนวนบ่อบาดาลราชการจำนวน 21 บ่อ และจำนวนบ่อบาดาลเอกชนจำนวน 1 บ่อ

3.3 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินในพื้นที่ตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี พบหน่วยแผนที่ดินทั้งหมด 13 หน่วยแผนที่ดิน ดังนี้

3.3.1 ดินในพื้นที่ลุ่ม มี 3 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

- 1) หน่วยแผนที่ดิน Bt-s1A ชุดดินบุณฑริก มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 701 ไร่ หรือร้อยละ 2.60 ของพื้นที่ตำบล
- 2) หน่วยแผนที่ดิน Lah-fl-s1A ดินละหอนทรายที่เป็นดินร่วนละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 7,200 ไร่ หรือร้อยละ 26.76 ของพื้นที่ตำบล
- 3) หน่วยแผนที่ดิน Smi-s1B ชุดดินศรีเมืองใหม่ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 4,101 ไร่ หรือร้อยละ 15.24 ของพื้นที่ตำบล

3.3.2 ดินในพื้นที่ดอน มี 9 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

- 1) หน่วยแผนที่ดิน AC-mw,col-s1A ดินตะกอนน้ำพาเชิงซ้อนที่มีการระบายน้ำดีปานกลาง และเป็นดินร่วนหยาบ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 440 ไร่ หรือร้อยละ 1.64 ของพื้นที่ตำบล
- 2) หน่วยแผนที่ดิน Kmr-s1A ชุดดินเขมราฐ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 1,951 ไร่ หรือร้อยละ 7.25 ของพื้นที่ตำบล
- 3) หน่วยแผนที่ดิน Kmr-s1B ชุดดินเขมราฐ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 4,412 ไร่ หรือร้อยละ 16.40 ของพื้นที่ตำบล
- 4) หน่วยแผนที่ดิน Kmr-col/c-s1A ดินเขมราฐที่เป็นดินร่วนหยาบที่บอบอยู่บนดินเหนียว มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 388 ไร่ หรือร้อยละ 1.44 ของพื้นที่ตำบล
- 5) หน่วยแผนที่ดิน Kmr-col/c-s1B ดินเขมราฐที่เป็นดินร่วนหยาบที่บอบอยู่บนดินเหนียว มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 778 ไร่ หรือร้อยละ 2.89 ของพื้นที่ตำบล
- 6) หน่วยแผนที่ดิน Nbd-s1B ชุดดินหนองบัวแดง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 3,252 ไร่ หรือร้อยละ 12.09 ของพื้นที่ตำบล

7) หน่วยแผนที่ดิน Ptc-gm-slB/b ดินปึกธงชัยที่มีจุดประสีเทา มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ และมีคันทนา มีเนื้อที่ 20 ไร่ หรือร้อยละ 0.07 ของพื้นที่ตำบล

8) หน่วยแผนที่ดิน Ptc-gm-slB/b,d3c ดินปึกธงชัยที่มีจุดประสีเทา มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ และมีคันทนา พบมวลสารพอกหรือสารเม็ดกลมของเหล็ก ที่ความลึก 50-100 เซนติเมตร มีเนื้อที่ 112 ไร่ หรือร้อยละ 0.42 ของพื้นที่ตำบล

9) หน่วยแผนที่ดิน Ptc-mw-slB ดินปึกธงชัยที่มีการระบายน้ำดีปานกลาง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 959 ไร่ หรือร้อยละ 3.56 ของพื้นที่ตำบล

3.3.3 ดินในพื้นที่ดอน/พื้นที่ลุ่ม มี 1 หน่วยแผนที่ดิน คือ หน่วยแผนที่ดิน Nbd-Smi-slB หน่วยเชิงซ้อนของชุดดินหนองบัวแดง และชุดดินศรีเมืองใหม่ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 2,594 ไร่ หรือร้อยละ 9.64 ของพื้นที่ตำบล

ปัญหาทรัพยากรดินทางการเกษตรตามสภาพธรรมชาติในพื้นที่ พบปัญหาดินตื้น มีเนื้อที่ 9,947 ไร่ หรือร้อยละ 36.97 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ ชุดดินหนองบัวแดง (Nbd) และชุดดินศรีเมืองใหม่ (Smi)

รายละเอียดของสมบัติดิน ตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี ดังแสดงในตารางที่ 3-1 และแผนที่แสดงในลักษณะของชุดดิน (รูปที่ 3-1)

แผนการใช้ที่ดินตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี

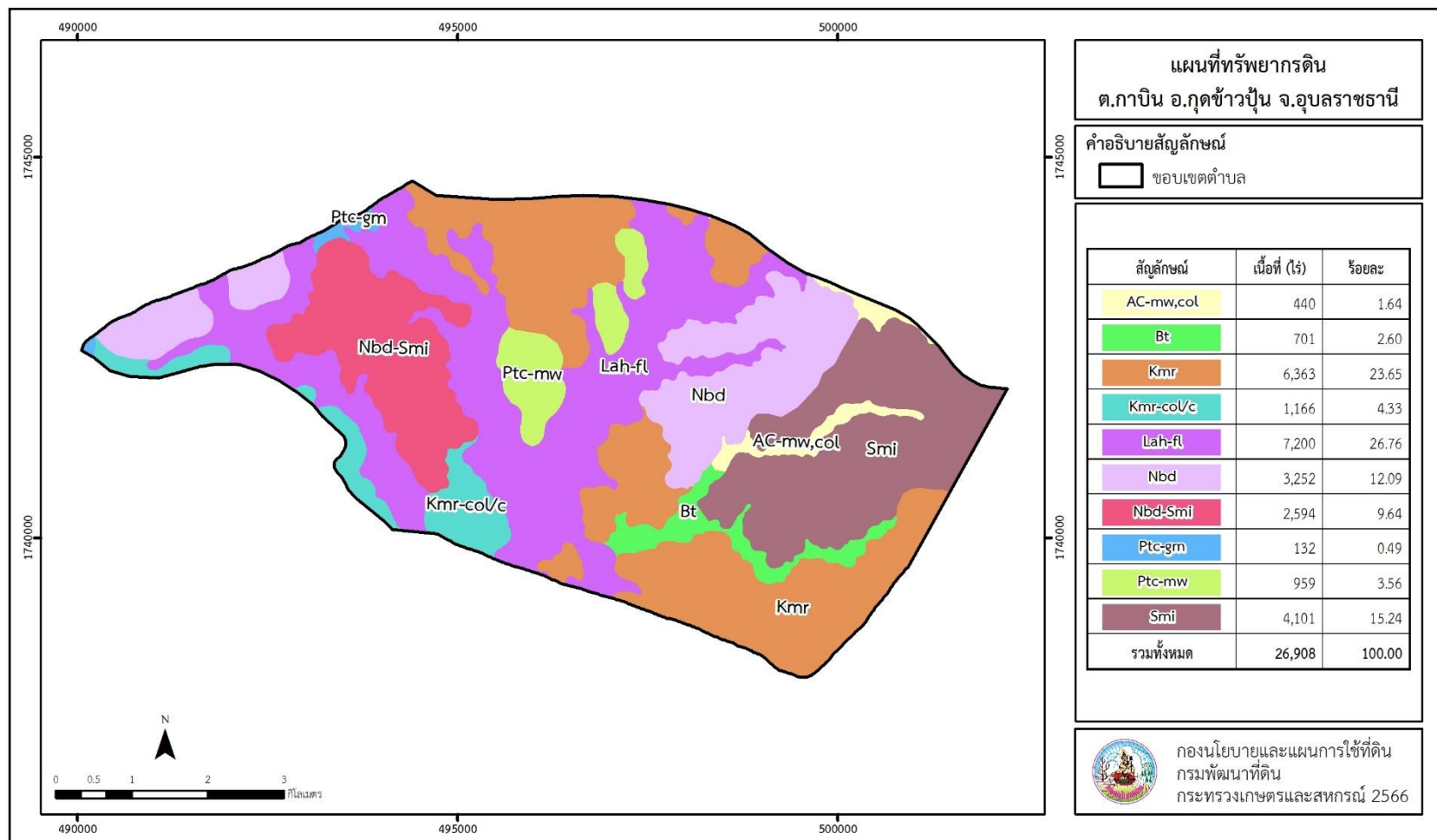
ตารางที่ 3-1 สมบัติดิน ตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี

หน่วยแผนที่ดิน	ความลาดชัน (%)	ความลึก (ซม.)	การระบายน้ำ	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน (cmol/kg)	ความอึดตัวเบส (%)	ปฏิกิริยาดิน		ค่าการนำไฟฟ้า (dS/m)	ความลึกของชั้นจาโรไซด์ (ซม.)	เนื้อที่	
							ดินบน	ดินล่าง			ไร่	ร้อยละ
AC-mw,col-sIA	0-2	>150	ดีปานกลาง	ต่ำ	10-20	35-75	5.0-6.5	5.5-7.0	<2	-	440	1.64
Bt-sIA	0-2	>150	ค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	<35	4.5-6.0	4.5-5.5	<2	-	701	2.60
Kmr-col/c-sIA	0-2	>150	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	<35	4.5-6.0	4.5-5.5	<2	-	388	1.44
Kmr-col/c-sIB	2-5	>150	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	<35	4.5-6.0	4.5-5.5	<2	-	778	2.89
Kmr-sIA	0-2	>150	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	<35	4.5-6.0	4.5-5.5	<2	-	1,951	7.25
Kmr-sIB	2-5	>150	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	<35	4.5-6.0	4.5-5.5	<2	-	4,412	16.40
Lah-fl-sIA	0-2	>150	ดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	<35	5.0-5.5	4.5-5.0	<2	-	7,200	26.76
Nbd-sIB	2-5	0-50	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	<35	5.0-5.5	5.0-5.5	<2	-	3,252	12.09
Nbd-Smi-sIB	2-5	0-50	ดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	<35	5.0-5.5	5.0-5.5	<2	-	2,594	9.64
Ptc-gm-sIB/b	2-5	>150	ดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	<2	-	20	0.07
Ptc-gm-sIB/b,d3c	2-5	>150	ดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	<2	-	112	0.42
Ptc-mw-sIB	2-5	>150	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	<2	-	959	3.56
Smi-sIB	2-5	0-50	ค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	<35	5.0-5.5	5.0-5.5	<2	-	4,101	15.24
รวมทั้งหมด											26,908	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

แผนการใช้ที่ดินตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี

รูปที่ 3-1 ทรัพยากรดิน ตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี

บทที่ 4

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA)

4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)

การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2566 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

4.1.1 ปัญหาหลักของตำบลกาบิน คือ

- 1) ดินเสื่อมสภาพ ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ขาดการปรับปรุงบำรุงดิน และขาดธาตุอาหารในดิน
- 2) ประชากรบางกลุ่มไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกิน
- 3) ขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ลำห้วยธรรมชาติต้นเขิน คลองส่งน้ำในตำบลและสระเก็บน้ำไม่มีน้ำกักเก็บตลอดปี
- 4) ขาดแคลนแหล่งน้ำใช้ในครัวเรือน ประชากรกระจายตัวไปอาศัยตามหัวไร่ปลายนา
- 5) ดินเสื่อมสภาพและการใช้ดินผิดประเภท ได้แก่ ดินเค็ม ดินกรด ดินทรายจัด
- 6) บางพื้นที่พบคราบเกลือ ได้แก่ หมู่ 9
- 7) น้ำใต้ดินเป็นดินเค็ม
- 8) มีวัชพืชในแหล่งน้ำ ไม่สามารถใช้น้ำในลำห้วยสาธารณะได้
- 9) ไม่มีการปลูกพืชหมุนเวียน
- 10) โรคในนาข้าว ใบเหลือง รากเน่า โรคใบไหม้ เพลี้ยกระโดด หนอนในนาข้าว
- 11) พื้นที่ทำการเกษตรต่อครัวเรือนน้อย ทำให้ไม่เพียงพอต่อการทำเกษตรกรรม
- 12) ค่าแรงในชุมชนสูง ทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงาน
- 13) ราคาผลผลิตตกต่ำ ตลาดรับซื้อสินค้าทางการเกษตรราคาถูก เช่น ราคาข้าว ราคายางพารา

4.1.2 ความต้องการของชุมชน เกษตรกร และตำบลกาบิน มีความต้องการ 11 ประการ คือ

- 1) การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ โครงการขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณะที่ต้นเขิน
- 2) โครงการขุดเจาะน้ำบาดาลทำการเกษตรทุกครัวเรือน
- 3) ระบบน้ำประปาในชุมชน
- 4) การส่งเสริมจากภาครัฐวิธีการและการปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อสร้างรายได้แก่ครอบครัว

หลังฤดูทำนา

5) ต้องการท่อส่งน้ำในพื้นที่ทางการเกษตรจากพื้นที่ที่อยู่ห่างไกลแหล่งน้ำสาธารณะ
ในพื้นที่ หมู่ที่ 6

6) โครงการทำปุ๋ยในชุมชน

7) การส่งเสริมเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพ

8) สนับสนุนและองค์ความรู้เรื่องการปรับปรุงบำรุงดิน ดินที่เสื่อมคุณภาพ เพื่อลดต้นทุน

การผลิต

9) การกำจัดศัตรูพืชในพื้นที่เกษตรกรรมโดยไม่เป็นพิษต่อตัวเกษตรกรและสิ่งแวดล้อม

10) งานอนุรักษ์ดินและน้ำ การปรับปรุงแปลงนาตามพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมทางการเกษตร

11) ต้องการความช่วยเหลือจากทางราชการ เช่น เงินทุน ประกันราคาหรือพุงราคา

ผลจากการจัดทำกรมีส่วนร่วมนของชุมชน (PRA) ได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับปัญหาด้าน
กายภาพ โดยระบบ DPSIR มีรายละเอียดดังนี้

1) แรงขับเคลื่อน (Driver) มี 7 ประการ คือ

1.1) ปัญหาด้านการใช้ที่ดิน

1.2) การใช้ที่ดินไม่ถูกต้องตามความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่

1.3) ขาดแคลนน้ำด้านการเกษตร

1.4) ปัญหาที่ดินทำกินไม่สามารถแบ่งเป็นพื้นที่กักเก็บน้ำได้

1.5) การเพาะปลูกพืชและการจัดการให้ปลูกพืชได้

1.6) การเลี้ยงสัตว์

1.7) ปัญหาด้านสังคมในชุมชน

2) แรงกดดัน (Pressure) ที่เกิดจากปัจจัยขับเคลื่อน มี 6 ประการ คือ

2.1) แก้ปัญหาเรื่องดินเสื่อมโทรม ดินกรด ดินเค็ม ดินทรายและดินขาดธาตุอาหาร

2.2) การจัดการน้ำใต้ดินที่เป็นน้ำเค็ม

2.3) ลำน้ำธรรมชาติต้นเขิน สระน้ำไม่มีการกักเก็บน้ำ

2.4) แหล่งน้ำในพื้นที่ทำการเกษตรยังไม่เพียงพอต่อคนในชุมชน

2.5) แก้ปัญหาเรื่องขาดแคลนแรงงานในชุมชน

2.6) การได้รับสนับสนุนจากภาครัฐ การอบรมความรู้เรื่องการทำการเกษตรแบบอินทรีย์

3) สภาวะ (State) ที่เกิดแรงกดดัน มี 5 ประการ คือ

3.1) ขาดการปรับปรุงบำรุงดิน ขาดการปรับสภาพของที่ดิน ไม่สามารถทำการเกษตรได้
เป็นอย่างดี

3.2) ขาดแคลนแหล่งน้ำทางการเกษตร

3.3) ขาดอาชีพหลังการทำนาทำให้ชุมชนไม่มีรายได้หลังการทำนา

3.4) ขาดความรู้เรื่องการทำการเกษตรแบบอินทรีย์

3.5) ขาดการเพาะปลูกพืชหลังการทำนา ไม่มีการปลูกพืชแบบหมุนเวียน

4) ผลกระทบ (Impact) ที่ปรากฏในพื้นที่ มี 5 ประการ คือ

- 4.1) ผลผลิตตกต่ำ/ต้นทุนการผลิตสูง
- 4.2) รายได้ในชุมชนไม่เพียงพอ
- 4.3) เกษตรกรมีหนี้สิน
- 4.4) มีปัญหาต่อคุณภาพชีวิต สุขภาพไม่ดี
- 4.5) ความไม่ปลอดภัยในทรัพย์สินทางการเกษตร

5) การตอบสนอง (Response) ของรัฐในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต มีดังนี้

อดีต-ปัจจุบัน

พื้นที่ลาดชัน

- 5.1) ปลูกหญ้าแฝก ป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน รักษาความชื้นและกักเก็บน้ำ

พื้นที่ราบ

- 5.2) จัดรูปแบบแปลงนา
- 5.3) ปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด
- 5.4) บ่อน้ำไร่นา
- 5.5) ขุดลอกลำน้ำ/คลองส่งน้ำ/แหล่งน้ำ

อนาคต

1) โครงการจัดการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร โครงการขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณะที่ตื้นเขิน และระบบน้ำประปาในชุมชน โครงการขุดเจาะน้ำบาดาล แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

2) โครงการจัดการแหล่งน้ำเพื่ออุปโภค ตั้งระบบประปาตามหัวไร่ปลายนา

3) โครงการถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการปรับปรุงบำรุงดิน เรื่อง การจัดการดินทรายจัด

ดินเหนียว

4) โครงการปรับปรุงบำรุงดิน เรื่อง พืชปุ๋ยสด ไถกลบตอซัง พื้นที่ดินกรด

5) โครงการส่งเสริมอาชีพหลังฤดูทำนา

6) งานอนุรักษ์ดินและน้ำการปรับปรุงแปลงนาตามพื้นที่ไม่เหมาะสมทางการเกษตร

7) โครงการส่งเสริมทำการเกษตรแบบอินทรีย์ (โครงการทำปุ๋ย)

8) โครงการถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการเพาะปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์พร้อมการสนับสนุน

เทคโนโลยี

9) การช่วยเหลือจากทางราชการด้านปุ๋ยสัตว์ อาทิ โครงการสนับสนุนพันธุ์โค กระบือ

พันธุ์ปลา และการเลี้ยงปลาในนาข้าว

10) โครงการจัดตั้งกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์และสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ ข้าว หญ้าเลี้ยงสัตว์

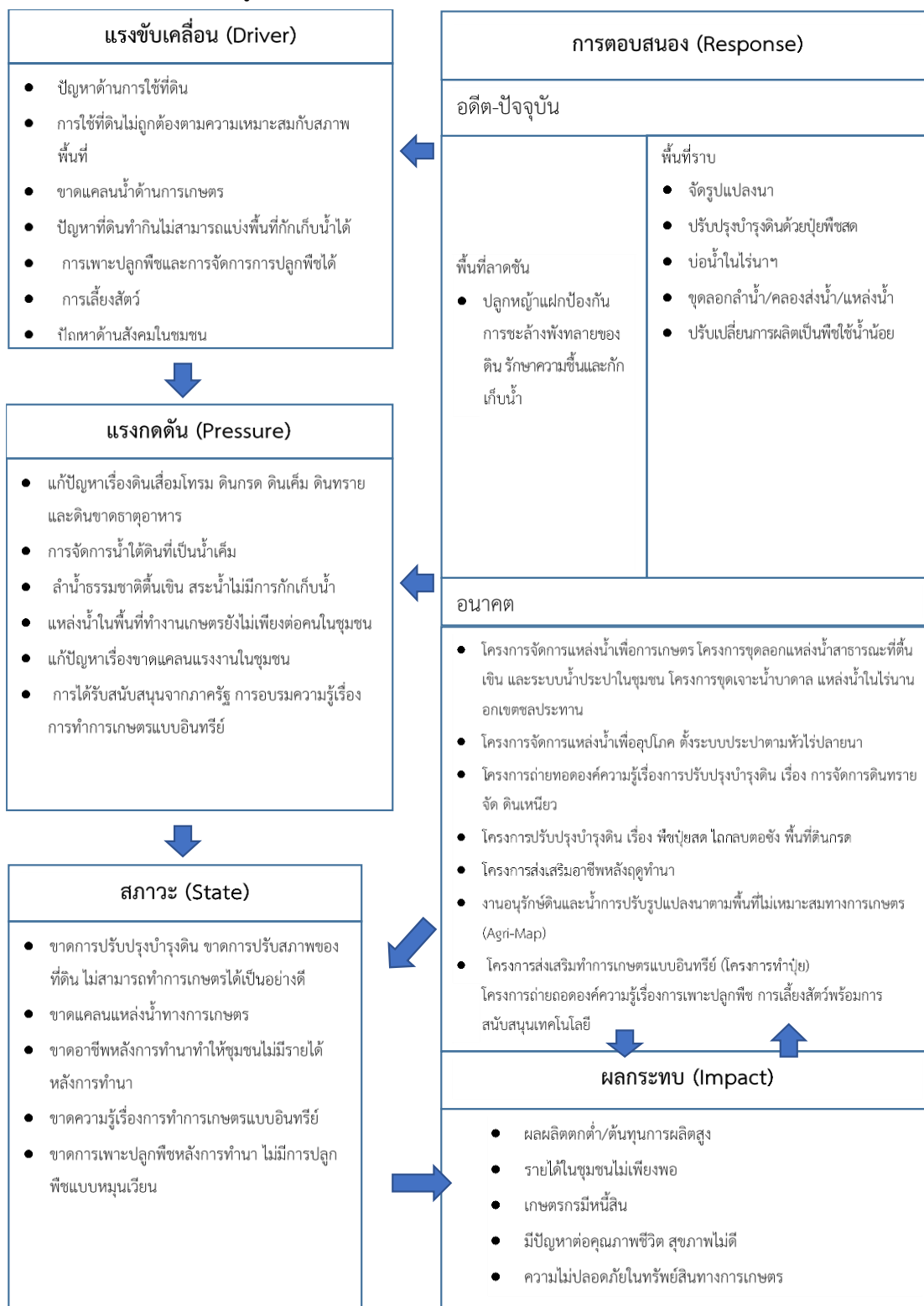
11) โครงการประกันราคาผลผลิต พืชอื่นๆ พืชเศรษฐกิจ

12) สนับสนุนองค์ความรู้ด้านการวางแผนตลาดรองรับสินค้าในชุมชน

13) พัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบทั้งตำบล

ดังมีรายละเอียดในรูปที่ 4-1

รูปที่ 4-1 การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี

4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน

ตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี มีการเพาะปลูกพืช ดังนี้

4.2.1 พื้นที่ลุ่ม

1) ข้าวนาปี เกษตรกรจะปลูกข้าวนาปีในช่วงฤดูฝน โดยปลูกระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงตุลาคมและจะเก็บเกี่ยวช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม พันธุ์ข้าวที่ปลูก ได้แก่ ข้าวหอมมะลิ 105 และ กข15

4.2.2 พื้นที่ดอน

1) มันสำปะหลัง เกษตรกรจะปลูกมันสำปะหลังช่วงต้นฤดูฝนระหว่างเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม ซึ่งจะมีอายุจากวันปลูกถึงเก็บเกี่ยวประมาณ 10-14 เดือน และยาสูบ

2) ไม้ยืนต้น ที่นิยมปลูก ได้แก่ ยางพารา ยูคาลิปตัส

3) ไม้ผล ที่นิยมปลูก ได้แก่ มะขาม (รูปที่ 4-2)

ชนิดพืช	เดือน												
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ย.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	
บริเวณพื้นที่ราบลุ่ม													
1. ข้าว					ข้าวนาปี								
บริเวณพื้นที่ดอน													
1. มันสำปะหลัง	มันสำปะหลัง												
2. พืชไร่	ยาสูบ												
3. ไม้ยืนต้น	ยางพารา ยูคาลิปตัส												
4. ไม้ผล	มะขาม												

รูปที่ 4-2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี

บทที่ 5

การประเมินคุณภาพที่ดิน

5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ

การประเมินคุณภาพที่ดินหรือการประเมินความเหมาะสมของที่ดิน สอดคล้องตามหลักการของ FAO Framework ค.ศ. 1983 ซึ่งการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ เป็นการประเมินศักยภาพของที่ดินว่าที่ดินนั้น ๆ เหมาะสมมากหรือน้อยเพียงใดสำหรับการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ หรือการปลูกพืชต่าง ๆ โดยพิจารณาจาก สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของพืช สมบัติดินที่ได้จำแนกไว้ในแต่ละตำบล ร่วมกับการจัดการพื้นที่ เช่น ระบบชลประทาน พื้นที่ที่ยกร่อง การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น และนอกจากนี้พิจารณาความต้องการปัจจัยต่อการปลูกพืชแต่ละชนิด สอดคล้องตามหลักการของ FAO ได้แก่ ความต้องการด้านพืช ความต้องการด้านการจัดการ ความต้องการด้านการอนุรักษ์ (บัตทิต และ คำรณ, 2542) รายละเอียดดังตารางที่ 5-1

ระดับความเหมาะสมของที่ดินได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลดิน การจัดการที่ดิน หรือดินที่มีลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นตามสภาพภูมิประเทศ (ซึ่งจะเรียกรวมว่าหน่วยที่ดิน) ลักษณะภูมิอากาศ พิจารณาร่วมกับระดับความต้องการปัจจัยต่อการเจริญเติบโตของพืชแต่ละชนิด หลังจากนั้นดำเนินการประเมินคุณภาพที่ดิน ซึ่งสามารถจำแนกระดับความเหมาะสมของที่ดินได้เป็น 4 ชั้น เช่น เหมาะสมสูง (S1) เหมาะสมปานกลาง (S2) เหมาะสมเล็กน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) โดยที่

S1 : ไม่มีข้อจำกัดด้านที่ดินตามปัจจัยที่ใช้พิจารณา

S2 : มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ง่ายหรือข้อจำกัดอาจไม่ส่งผลกระทบต่อ การเจริญเติบโตของพืชอย่างชัดเจน

S3 : มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ยาก ควรปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชชนิดอื่นหรือ กิจกรรมอื่น (ส่วนใหญ่เป็นลักษณะทางกายภาพ)

N : มีข้อจำกัดที่พัฒนาหรือปรับปรุงที่ดินได้ยากมาก หากจะดำเนินการพัฒนาหรือ ปรับปรุงต้องใช้ต้นทุนสูงหรือเครื่องจักรขนาดใหญ่ แนะนำให้ปรับเปลี่ยนการผลิต

ตารางที่ 5-1 ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

คุณภาพที่ดิน (Land Quality)	คุณลักษณะที่ดินตัวแทน (Land Characteristics)	ระดับความ เหมาะสม (Land Suitability Rating)
1. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		
1.1 การหยั่งลึกของรากพืช (r)	ความลึกของดิน	S1
1.2 ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (m)	ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบปี	S2m
1.3 ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจน ต่อรากพืช (o)	สภาพการระบายน้ำของดิน	S2o
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		S2om
2. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		
2.1 สภาวะการเขตกรรม (k)	ชั้นความยากง่ายในการ เขตกรรม (ดินบน)	S1
2.2 ศักยภาพการใช้เครื่องจักรกล (w)	ความลาดชันของพื้นที่	S3w
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		S3w
3. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		
3.1 ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e)	ความลาดชันของพื้นที่	S3e
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		S3e
ความเหมาะสมด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินใน แต่ละหน่วยที่ดินโดยรวม		S3ew

5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล

พืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกของตำบล ได้แก่ ข้าว หอมแดง

5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน

การประเมินคุณภาพที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือก ตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี ได้ผลการประเมินคุณภาพที่ดินดังตารางที่ 5-2

ตารางที่ 5-2 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี

หน่วยแผนที่ดิน	ข้าว	หอมแดง
AC-mw,col-slA	S2os	S2os
Bt-slA	S2ns	N
Kmr-col/c-slA	S2ons	S2ons
Kmr-col/c-slB	S2ewons	S2eons
Kmr-slA	S2ons	S2ons
Kmr-slB	S2ewons	S2eons
Lah-fl-slA	S2ons	N
Nbd-slB	S2ewrons	S2erons
Nbd-Smi-slB	S2ewrons	N
Ptc-gm-slB/b	S2ewons	N
Ptc-gm-slB/b,d3c	S2ewons	N
Ptc-mw-slB	S2ewons	S2eons
Smi-slB	S2ewrns	N

หมายเหตุ : ความหมายของสัญลักษณ์แสดงข้อจำกัดชั้นความเหมาะสม

e = ความเสียหายจากการกัดกร่อน

w = ศักยภาพการใช้เครื่องจักร

r = สภาวะการหยั่งลึกของราก

o = ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช

n = ความจุในการดูดยึดธาตุอาหาร

s = ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร

บทที่ 6 แผนการใช้ที่ดิน

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

ตามที่ กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการราชการกรมพัฒนาที่ดิน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ คือ “เป็นองค์กรอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของประเด็นการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ไปใช้ในการบริหารจัดการทางภาคเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั่วประเทศ ภายใน ปี 2570 (ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

การวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลเป็นการวางกรอบและนโยบายการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดการใช้ที่ดินอย่างสมดุลและยั่งยืน ซึ่งจะมีความละเอียดและเฉพาะเจาะจงมากกว่าแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศ ที่ใช้เป็นกรอบนโยบายการพัฒนาพื้นที่ระดับประเทศ เป็นการกำหนดแนวทางใช้ที่ดินให้ตรงกับศักยภาพ โดยเฉพาะทางด้านการเกษตร และนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ทั้งนี้การใช้ขอบเขตการปกครองในระดับตำบลจะนำไปสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่ที่มีเป้าหมายและทิศทางสอดคล้องตามบริบทของแต่ละตำบล และมีผู้รับผิดชอบโดยตรง คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแผนการใช้ที่ดินในระดับที่ใหญ่กว่านี้อาจไม่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรมเนื่องจากเป็นแผนงานสำหรับนำไปใช้ปฏิบัติงานเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ในภาพรวม

ทั้งนี้แผนการใช้ที่ดินเป็นผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม โดยได้นำฐานข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลหัตถภูมิ และข้อมูลปฐภูมิจากการสำรวจภาคสนาม การศึกษาด้านกายภาพ ได้จาก การวิเคราะห์สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรป่าไม้ร่วมกับการพิจารณาลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในเขตป่าไม้ตามกฎหมาย เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตอุทยานแห่งชาติ เขตป่าสงวนแห่งชาติ และนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ ที่มีมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน มติคณะรัฐมนตรีเรื่องการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เป็นต้น ประกอบกับการพิจารณาจากทิศทางตามกรอบนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตการใช้ที่ดินภายในพื้นที่ตำบล เช่น ยุทธศาสตร์ของจังหวัด ร่วมกับความต้องการของท้องถิ่น สามารถกำหนดแนวทางการใช้ที่ดินตามศักยภาพของทรัพยากร เพื่อการรักษาคุณภาพของลักษณะทางนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติ โดยคำนึงถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่ ซึ่งข้อมูลนี้ส่วนหนึ่งได้มาจากการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA) ทำการสังเคราะห์ข้อมูลทุกด้านเพื่อให้ได้เขตการใช้ที่ดินที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ต่อไป

6.2 แผนการใช้ที่ดิน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม พบว่าแผนการใช้ที่ดินตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี สามารถกำหนดออกเป็น 6 เขตหลัก ได้แก่ เขตป่าไม้ เขตเกษตรกรรม เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง เขตแหล่งน้ำ เขตพื้นที่อื่น ๆ และเขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 6-1 และรูปที่ 6-1)

6.2.1 เขตป่าไม้ เป็นเขตพื้นที่ที่อยู่ในเขตป่าตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี ได้แก่ พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อุทยานแห่งชาติ เขตป่าไม้ถาวร หรืออยู่ในพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 1B หรือ 2 พื้นที่ในเขตนี้ส่วนใหญ่ยังคงสภาพเป็นป่าไม้ บางบริเวณได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบที่ไม่เหมาะสม ไม่เป็นไปตามมาตรการหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ของที่ดินหรือทรัพยากรป่าไม้ของพื้นที่นั้น ๆ ประกอบด้วย 2 เขตรอง ได้แก่ เขตป่าไม้เสื่อมโทรม และเขตพื้นที่พุธรรมชาติ มีเนื้อที่ 318 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.18 ของพื้นที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตป่าไม้เสื่อมโทรม (สัญลักษณ์ 1200) มีเนื้อที่ 8 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.03 ของพื้นที่ตำบล แต่มีสภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันเป็นป่าไม้ที่มีลักษณะเสื่อมโทรม ซึ่งหากปล่อยให้ตามธรรมชาติไม่มีการเข้าไปปรบกวอนอาจฟื้นตัวกลับมาเป็นป่าสมบูรณ์ได้ดั้งเดิม

2) เขตพื้นที่พุธรรมชาติ (สัญลักษณ์ 1300) มีเนื้อที่ 310 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 1.15 ของพื้นที่ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีการบุกรุก แผ้วถางพื้นที่ป่าไม้ และเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์พื้นที่เป็นอย่างอื่น ส่วนใหญ่เพื่อทำการเกษตร

6.2.2 เขตเกษตรกรรม เป็นพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งในที่นี้ คือ พื้นที่ที่อยู่นอกเขตที่มีการประกาศเป็นเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ซึ่งรัฐได้กำหนดเป็นพื้นที่ทำกิน มีการออกเอกสารสิทธิ์ซึ่งรวมถึงพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมด้วย เขตนี้รวมถึงการทำกิจกรรมภาคการเกษตรอื่นที่นอกเหนือจากการปลูกพืชด้วยประกอบด้วย 4 เขต ได้แก่ เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ เขตประมง และเขตปศุสัตว์ มีเนื้อที่ 20,947 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 77.85 ของพื้นที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) เป็นเขตที่ทำการเกษตรโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ซึ่งส่งผลให้มีข้อจำกัดต่อการเพาะปลูกพืชด้านความชื้นที่พืชนำไปใช้ประโยชน์ในส่วนของที่ดินมีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับสูงถึงปานกลาง และนอกจากนี้พบว่าดินในพื้นที่เขตนี้มีสมบัติที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืชแยกตามชนิดพืช มีรายละเอียดดังนี้

- เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2221) มีเนื้อที่ 6,561 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 24.39 ของพื้นที่ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพต่อการทำนาในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม และปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง

- เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2222) มีเนื้อที่ 2 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.01 ของพื้นที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล โดยไม้ผลที่ปลูกได้แก่ ไม้ผลผสม

- เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2223) มีเนื้อที่ 192 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.71 ของพื้นที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น โดยไม้ยืนต้นที่ปลูกได้แก่ ยางพารา ยูคาลิปตัส

- เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2224) มีเนื้อที่ 138 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.51 ของพื้นที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่ โดยพืชไร่ที่ปลูกได้แก่ มันสำปะหลัง

2) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ พื้นที่เขตนี้ถูกกำหนดให้เป็นเขตเกษตรกรรมที่ต้องมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เป็นข้อจำกัดของการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต่างๆ การทำเกษตรในเขตนี้อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก มีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม พบปัญหาทางกายภาพของดินที่สำคัญหลาย เช่น เป็นดินตื้นซึ่งเป็นข้อจำกัดของการหยั่งรากพืชในการยึดลำต้นและการดูดซับธาตุอาหารพืชในดิน เนื้อดินเป็นทรายจัด ซึ่งมีผลต่อความสามารถในการอุ้มน้ำ เป็นพื้นที่ที่มีความลาดชัน เป็นต้น จากข้อจำกัดการใช้ที่ดินดังกล่าวข้างต้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาปรับปรุงและมีมาตรการเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ให้สูงขึ้น รวมถึงการป้องกันไม่ให้เกิดสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมจากการใช้พื้นที่ มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2310) มีเนื้อที่ 13,190 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 49.02 ของพื้นที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง

(2) เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2320) มีเนื้อที่ 23 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.09 ของพื้นที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล โดยไม้ผลที่ปลูกได้แก่ ไม้ผลผสม

(3) เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2330) มีเนื้อที่ 388 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 1.44 ของพื้นที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น โดยไม้ยืนต้นที่ปลูกได้แก่ ยางพารา ยูคาลิปตัส

(4) เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2340) มีเนื้อที่ 355 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 1.32 ของพื้นที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่ โดยพืชไร่ที่ปลูกได้แก่ มันสำปะหลัง

(5) เขตปลูกพืชทางเลือก (สัญลักษณ์ 2350) มีเนื้อที่ 68 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.25 ของพื้นที่ตำบล ปัจจุบันปลูกพืชผัก ไม้ดอก หรือเกษตรผสมผสาน

3) เขตประมง (สัญลักษณ์ 2400) มีเนื้อที่ 9 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.03 ของพื้นที่ตำบล เป็นเขตที่ทำกิจกรรมด้านการประมงได้แก่ การเลี้ยงสัตว์น้ำประเภทต่าง ๆ มีรายละเอียดดังนี้

4) เขตปศุสัตว์ มีเนื้อที่ 21 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.08 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย 2 เขตรอง ได้แก่ เขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ และเขตโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ (สัญลักษณ์ 2510) ปัจจุบันมีการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ มีเนื้อที่ 6 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.02 ของพื้นที่ตำบล โดยชนิดของหญ้าที่พบ

(2) เขตโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ (สัญลักษณ์ 2520) ปัจจุบันมีการสร้างโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ ประเภทต่าง ๆ มีเนื้อที่ 15 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.06 ของพื้นที่ตำบล โดยประเภทของโรงเรือนที่พบ ได้แก่ โรงงานสัตว์

6.2.3 เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 1,410 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 5.24 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย 3 เขตรอง ได้แก่ เขตชุมชน/สถานที่ราชการ เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต และเขตการใช้พื้นที่เฉพาะ มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตชุมชน/สถานที่ราชการ (สัญลักษณ์ 3100) มีเนื้อที่ 1,344 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 5.00 ของพื้นที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินชุมชนและที่อยู่อาศัย มีทั้งประเภทชุมชนเมือง ชุมชนชนบท และที่ตั้งของสถาบันและสถานที่ราชการต่าง ๆ

(2) เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต (สัญลักษณ์ 3200) มีเนื้อที่ 55 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.20 ของพื้นที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินประเภทโรงงานอุตสาหกรรม แหล่งรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรประเภทต่าง ๆ

(3) เขตการใช้พื้นที่เฉพาะ (สัญลักษณ์ 3300) มีเนื้อที่ 11 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.04 ของพื้นที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินที่นอกเหนือจาก 2 เขตดังกล่าวข้างต้น เช่น สถานที่พักผ่อนท่องเที่ยว สวนสาธารณะ รีสอร์ท ระบบขนส่งมวลชน โบราณสถาน เป็นต้น

6.2.4 เขตแหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 775 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 2.88 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย 2 เขตรอง ได้แก่ เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ และเขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ (สัญลักษณ์ 4100) มีเนื้อที่ 266 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.99 ของพื้นที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นลักษณะของแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น ห้วย หนอง คลอง แม่น้ำ เป็นต้น

(2) เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น (สัญลักษณ์ 4200) มีเนื้อที่ 509 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 1.89 ของพื้นที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น เช่น คลองชลประทาน อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น

6.2.5 เขตพื้นที่อื่น ๆ (สัญลักษณ์ 5000) มีเนื้อที่ 1,591 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 5.91 ของพื้นที่ตำบล เป็นเขตที่มีลักษณะการใช้ที่ดินที่มีความเฉพาะ เช่น ทุ่งหญ้าธรรมชาติ ไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ พื้นที่ลุ่ม เป็นต้น

6.2.6 เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สัญลักษณ์ 6000) มีเนื้อที่ 1,867 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 6.94 ของพื้นที่ตำบล มีการใช้ที่ดินเป็นป่าไม้ที่พบในพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งอยู่นอกเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ส่วนใหญ่เป็นป่าปลูก ป่าชุมชน

ตารางที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี

เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
1 เขตป่า	318	1.18
1) เขตป่าไม้เสื่อมโทรม	8	0.03
2) เขตพื้นพุ่มธรรมชาติ	310	1.15
2 เขตเกษตรกรรม	20,947	77.85
2.1 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพสูงประเภทที่ 2	6,893	25.62
1) เขตทำนา	6,561	24.39
2) เขตปลูกไม้ผล	2	0.01
3) เขตปลูกไม้ยืนต้น	192	0.71
4) เขตปลูกพืชไร่	138	0.51
2.2 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพต่ำ	14,024	52.12
1) เขตทำนา	13,190	49.02
2) เขตปลูกไม้ผล	23	0.09
3) เขตปลูกไม้ยืนต้น	388	1.44
4) เขตปลูกพืชไร่	355	1.32
5) เขตปลูกพืชทางเลือก	68	0.25
2.3 เขตประมง	9	0.03
2.4 เขตปศุสัตว์	21	0.08
1) เขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	6	0.02
2) เขตโรงเรือนเลี้ยงสัตว์	15	0.06
3 เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	1,410	5.24
3.1 เขตชุมชน/สถานที่ราชการ	1,344	5.00
3.2 เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต	55	0.20
3.3 เขตการใช้พื้นที่เฉพาะ	11	0.04

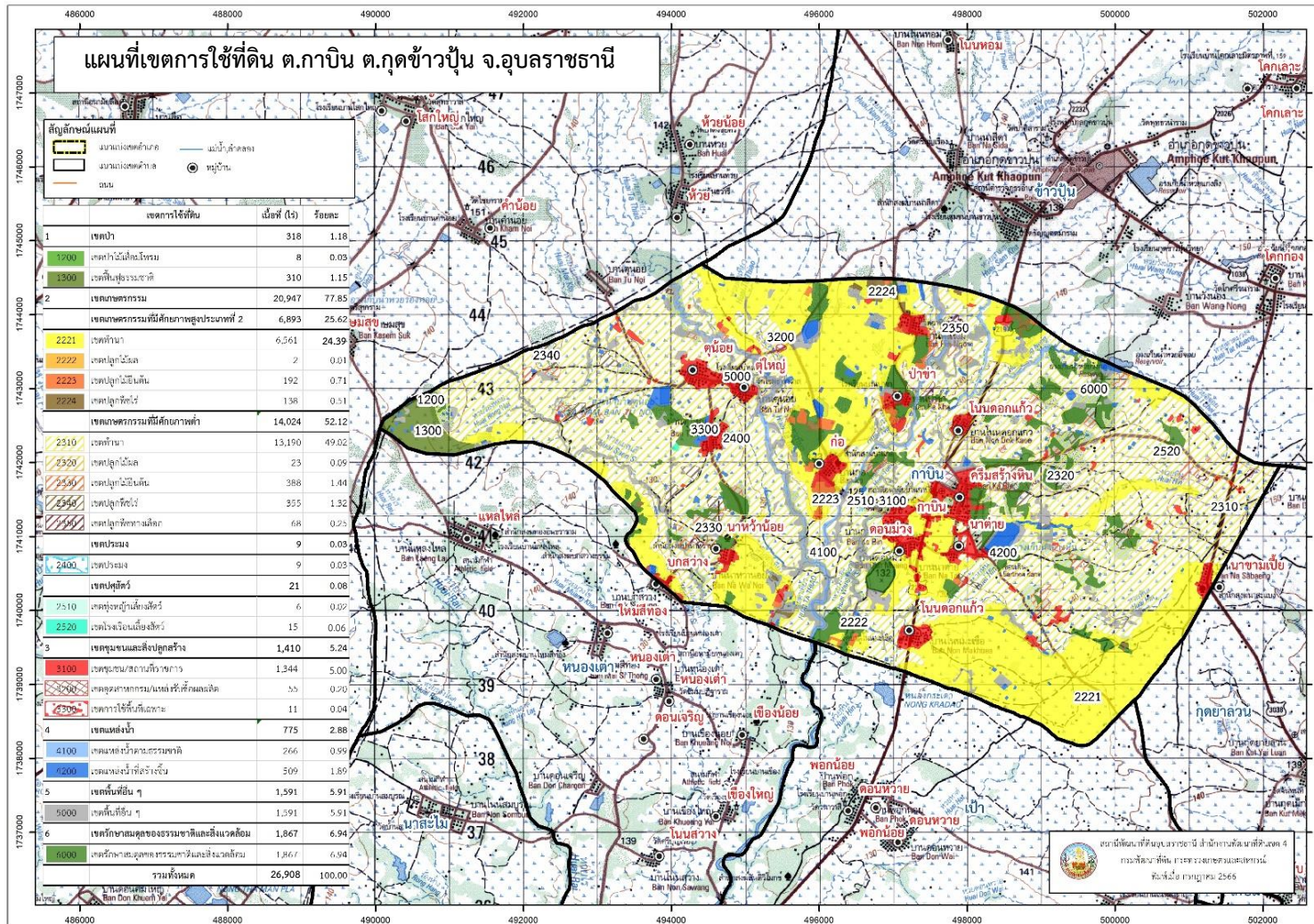
ตารางที่ 6-1 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
4 เขตแหล่งน้ำ	775	2.88
4.1 เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ	266	0.99
4.2 เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น	509	1.89
5 เขตพื้นที่อื่น ๆ	1,591	5.91
6 เขตรักษาสมดุของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1,867	6.94
รวมทั้งหมด	26,908	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

แผนการใช้ที่ดินตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี

รูปที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี

บทที่ 7

การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน

7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ภายหลังการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี แล้วจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

7.1.1 จัดทำเป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณและกิจกรรมต่างๆ ที่จะดำเนินการใน ปีงบประมาณ 2567-2571

7.1.2 นำแผนการใช้ที่ดินตำบลกาบิน ไปเสนอต่อสภาตำบลกาบินเพื่อมีมติให้ความร่วมมือกับ กรมพัฒนาที่ดินดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดไว้ในแผน

7.1.3 สถานีพัฒนาที่ดินอุบลราชธานี เสนอเป้าหมายและงบประมาณ ให้อย่างกรมพัฒนาที่ดิน

7.1.4 กรมพัฒนาที่ดินพิจารณาสนับสนุนงบประมาณกิจกรรมและโครงการตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดิน

7.1.5 สถานีพัฒนาที่ดินอุบลราชธานีนำเสนอต่อที่ประชุมจังหวัด/อำเภอ เพื่อสร้างการรับรู้ และประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานอื่น นำโครงการภายใต้หน่วยงานมาพัฒนาพื้นที่ตามแผนการใช้ที่ดิน กำหนด

7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน

งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับ การจัดสรรให้ดำเนินการ (ตารางที่ 7-1)

เขตเกษตรกรรม

1) เขตทำนา การปรับปรุงบำรุงดิน/ดินตื้น มีแผนงาน/โครงการ ดังนี้

- (1) การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์
- (2) การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด
- (3) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด
- (4) การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
- (5) การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์
- (6) การรณรงค์ไถกลบตอซัง
- (7) การจัดหาปุ๋ยโดโลไมท์
- (8) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด

(9) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน (หมอดินอาสา)

2) การบริหารจัดการน้ำ

- (1) การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
- (2) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
- (3) การก่อสร้างระบบส่งน้ำ

3) การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน

- (1) การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
- (2) การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่ลุ่ม-ดอน
- (3) การจัดระบบอนุรักษ์ดินในพื้นที่เกษตรกรรมไม่เหมาะสม (Zoning By Agri-Map)

7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น (ตารางที่ 7-2)

7.3.1 เขตเกษตรกรรม

1) เขตทำนา มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้

- 1.1) ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชหลังนาและหาตลาดรองรับ (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุบลราชธานี/สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอุบลราชธานี)
- 1.2) จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการใช้พันธุ์ข้าว (กรมการข้าว)
- 1.3) จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการรักษาพันธุ์ข้าวและการจัดการโรค/แมลง (กรมการข้าว)
- 1.4) ถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (กรมการข้าว)

2) เขตปลูกพืชไร่ เขตปลูกไม้ผล และเขตปลูกไม้ยืนต้น มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้

- 2.1) ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชและหาตลาดรองรับ ทั้งในเขตที่เหมาะสมและในเขตที่ไม่เหมาะสมและต้องการปรับเปลี่ยนชนิดพืช (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุบลราชธานี/สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอุบลราชธานี)
- 2.2) การอบรมให้ความรู้การเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices : GAP) (ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรอุบลราชธานี)
- 2.3) จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการทำการเกษตรผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (กรมส่งเสริมการเกษตร)
- 2.4) สนับสนุนการขุดเจาะน้ำบาดาล (หน่วยปฏิบัติการทหารพัฒนา/กรมทรัพยากรน้ำบาดาล)

3) **เขตปศุสัตว์ และเขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ** มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้ ส่งเสริม/สนับสนุนการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดอุบลราชธานี)

7.3.2 **พื้นที่แหล่งน้ำ** มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้ สนับสนุนการพัฒนาเพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ (สำนักงานชลประทานอุบลราชธานี)

7.3.3 การพัฒนาที่ดินและน้ำทั้งระบบ

อีกทางเลือกหนึ่งในการเร่งรัดแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของดิน และการขาดแคลนน้ำรวมทั้งน้ำท่วม คือ การประกาศเขตพื้นที่ตำบลกาบินเป็นเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ ตามบทบัญญัติมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551

7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการดำเนินการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่องค์การบริหารส่วนตำบลกาบิน เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2566 ได้มีความต้องการของประชาชนที่ต้องการให้ดำเนินการเกี่ยวกับแก้ไขปัญหาดิน เสื่อมโทรมและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน การขาดแคลนน้ำ ปรับรูปที่ดิน และเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตให้เหมาะสมกับที่ดิน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและการแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ของตำบลกาบิน กรมพัฒนาที่ดินได้วิเคราะห์เบื้องต้น ดังต่อไปนี้

ปัญหาของตำบลกาบินในภาพรวมสรุปได้ว่า **มีปัญหาสำคัญ 2 ประการ** คือ (1) ปัญหาความเสื่อมโทรมของที่ดิน ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ขาดการปรับปรุงบำรุงดิน และขาดธาตุอาหารในดิน (2) ปัญหาขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ลำห้วยธรรมชาติต้นเขิน คลองส่งน้ำในตำบลและสระกักเก็บน้ำไม่มีน้ำกักเก็บตลอดปี ปัญหาดังกล่าวนี้นำส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของราษฎรในชุมชนโดยรวม

ในกรณีของปัญหาความเสื่อมโทรมของที่ดินนั้นจะรวมถึง (1) ดินขาด ความอุดมสมบูรณ์ (2) การใช้ที่ดินผิดประเภท (3) ดินตื้น (4) ดินทรายจัด จากการวิเคราะห์การชะล้างพังทลายในเขตการใช้ที่ดินของตำบลกาบิน ซึ่งมีเนื้อที่รวม 26,908 ไร่ นั้นพบว่า ระดับการสูญเสียของดินในระดับที่น้อย 0-2 ตัน/ไร่/ปี ประมาณ 26,263 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 97.60 ของพื้นที่ตำบล ระดับที่ปานกลาง 2-15 ตัน/ไร่/ปี ประมาณ 484 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.80 ของพื้นที่ตำบล ระดับที่รุนแรง 5-15 ตัน/ไร่/ปี ประมาณ 161 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.60 ของพื้นที่ตำบล

ในกรณีของปัญหาความเสื่อมโทรมของที่ดินนั้น ซึ่งตำบลกาบินมีปัญหาคือดินขาดความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากเป็นดินทรายจัด พบมากบริเวณ หมู่ที่ 1,2,5,6,7,9,10,11 และ 14 การชะล้างพังทลายของดินนับเป็นปัญหารุนแรงในพื้นที่ทำการเกษตรที่มีลักษณะพื้นที่ลุ่ม ๆ ดอน ๆ การชะล้างพังทลายของดินจะเริ่มเกิดขึ้นรุนแรงในพื้นที่ที่มีความลาดชันตั้งแต่ 5 เปอร์เซ็นต์ขึ้นไปที่ใช้ปลูกพืชโดยไม่มีการบำรุงดินและน้ำที่เหมาะสม การชะล้างพังทลายทำให้เกิดการสูญเสียหน้าดินสมบัติทางเคมีและกายภาพของดินเสื่อมลงกลายเป็นพื้นที่เสื่อมโทรมที่ไม่สามารถเพาะปลูกพืชได้

นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ เช่น แม่น้ำลำธาร เขื่อน และอ่างเก็บน้ำชลประทานต้น
เขิน ความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ ปริมาณอินทรีย์วัตถุ ธาตุโพแทสเซียม และฟอสฟอรัสที่เป็น
ประโยชน์ต่อพืชอยู่ในเกณฑ์ต่ำถึงต่ำมาก ความสามารถในการดูดซับธาตุอาหารและแลกเปลี่ยนธาตุ
อาหารต่ำมาก เมื่อมีการใส่ปุ๋ยเคมีลงไปทำให้เกิดการสูญเสียไปจากดินได้ง่าย ทำให้การตอบสนองต่อ
การใส่ปุ๋ยเคมีของพืชน้อย รวมทั้งการปลูกพืชติดต่อกันเป็นเวลานานโดยไม่มีการปรับปรุงดินหรือเพิ่ม
ความอุดมสมบูรณ์แก่ดินเท่าที่ควร ทำให้ความอุดมสมบูรณ์ของดินลดลง นอกจากนี้ดินทรายยังมี
ความสามารถในการอุ้มน้ำต่ำ และเก็บน้ำไว้ไม่อยู่ ง่ายต่อการขาดแคลนความชื้นทำให้พืชที่ปลูกมี
การเจริญเติบโตไม่ดีและให้ผลผลิตน้อยกว่าดินปกติ นอกจากนี้ลักษณะดินยังมีดินตื้น พบมากบริเวณ
หมู่ที่ 2,5,13 และ 14 มีชั้นลูกรัง ก้อนกรวด หรือเศษหินปะปน ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการขนไของ
รากพืชและการไถพรวนและการเกษตรกรรมอื่นๆ ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ความสามารถในการ
ดูดซับน้ำและธาตุอาหารต่ำ เนื้อดินเหนียวมีน้อยทำให้การเกาะยึดตัวของเม็ดดินไม่ดีเกิดการชะล้าง
พังทลายได้ง่าย พื้นที่ที่เป็นดินตื้นซึ่งเป็นข้อจำกัดของการหยั่งรากพืชในการยึดลำต้นและการดูดซับ
ธาตุอาหารพืชในดิน พื้นที่ที่ดินเป็นทรายจัดซึ่งมีผลต่อความสามารถในการอุ้มน้ำที่เป็นประโยชน์ต่อ
พืชต่ำ รวมทั้งปริมาณธาตุอาหารพืชในดินมีปริมาณต่ำโดยผลการประเมินความเหมาะสมของพื้นที่
ตำบลกาบินมีพื้นที่สำหรับการปลูกข้าวและพืชไร่อยู่ในระดับเหมาะสมน้อยถึงไม่เหมาะสม
จากข้อจำกัดการใช้ที่ดินดังกล่าวข้างต้นจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งในการพัฒนาปรับปรุงและมีมาตรการ
เฉพาะเพื่อเพิ่มผลผลิตการเกษตรกรรมในพื้นที่ให้สูงขึ้น รวมถึงการป้องกันระบบนิเวศน์มิให้เสื่อม
โทรมจากการใช้พื้นที่ในเขตนี้

ประเด็นหลักจากข้อเสนอให้แก่แก้ไขปัญหาเรื่องขาดปัญหาความเสื่อมโทรมของที่ดิน จะสรุปได้
ว่ามี 18 ประการ คือ (1) การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์ (2) การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์
พืชปุ๋ยสด (3) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด (4) การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้
สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร (5) การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์ (6) การรณรงค์ไถกลบ
ตอซัง (7) การจัดหาปุ๋ยอินทรีย์ (8) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด (9) จัดทำระบบ
อนุรักษ์ดินและน้ำ (10) จัดทำโครงการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแผนที่เกษตรเพื่อการ
บริหารเชิงรุก (Agri-Map) (11) เลือกพื้นที่ทำการเกษตรที่มีหน้าดินไม่น้อยกว่า 20 เซนติเมตร
และไม่มีก้อนกรวดหรือลูกรังกระจายอยู่ผิวดินมากนัก ส่วนพื้นที่ที่เป็นดินตื้นมาก และมีเศษ
ชิ้นส่วนก้อนกรวดหินเนื้อหยาบปะปนอยู่หน้าผิวดินจำนวนมากไม่เหมาะสมสำหรับการปลูกพืช
เศรษฐกิจควรใช้ปลูกไม้ยืนต้นโตเร็ว เช่น กระถินณรงค์ กระถินยักษ์ ชีเหล็กบ้าน สีเสียดแก่น สะเดา
ยูคาลิปตัส ก้ามปู นนทรี หรือทำทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ โดยการปลูกหญ้าผสมถั่ว (12) เลือกชนิดพืชปลูก
และมีการจัดการที่เหมาะสม หากเป็นพืชไร่ควรเลือกพืชที่มีระบบรากตื้น พืชทนแล้งหรือปลูกพืช
แบบผสมผสาน สำหรับการปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น ควรมีการจัดการเฉพาะหลุม ขุดหลุมปลูกให้กว้าง
ประมาณ 75x75x75 เซนติเมตร นำหน้าดินหรือดินจากที่อื่นผสมกับปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมักรองก้นหลุม

(13) มีการเกษตรกรรมที่เหมาะสม ไถพรวนดินให้น้อยที่สุดเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน (14) เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ได้แก่ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก หรือปลูกพืชตระกูลถั่ว แล้วไถกลบเพื่อเพิ่มความสามารถในการดูดซับธาตุอาหารและน้ำให้แก่ดิน และใช้ปุ๋ยเคมีร่วมด้วย ตามความเหมาะสมกับชนิดพืชที่ปลูก (15) การจัดการน้ำที่เหมาะสม จัดหาแหล่งน้ำให้พอเพียงกับการเพาะปลูก และมีการให้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ให้น้ำแบบหยด และใช้วัสดุคลุมดินเพื่อป้องกันการระเหยของน้ำและเก็บรักษาความชื้นในดิน (16) พื้นที่ที่มีความลาดชันควรมีมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ ไถพรวน และปลูกพืชตามแนวระดับขวางความลาดเทของพื้นที่ ปลูกพืชคลุมดิน เช่น หญ้ารูซี่ กระจดิน ถั่วฮามาต้า ถั่วมะแฮะ แคฝรั่ง โดยปลูกสลับกับแถวพืชหลักที่ปลูกไว้เพื่อลดการชะล้างพังทลายของดินหรือปลูกหญ้าแฝก เป็นต้น (17) ดินต้นที่มีปฏิกริยาดินเป็นด่าง การปลูกพืชในดินประเภทนี้ อาจมีปัญหาการขาดธาตุอาหารบางชนิด เช่น ฟอสฟอรัส เหล็ก และแมงกานีส ดังนั้น การปลูกพืชในดินดังกล่าว จึงควรเลือกชนิดพืชที่เหมาะสมพืชที่ชอบสภาพดินกรด เช่น ข้าวโพด ถั่วลิสง ไม้ผลบางชนิด เช่น ขนุน น้อยหน่า และมะพร้าว หากพืชที่ปลูกแสดงอาการขาดธาตุเหล็กหรือสังกะสี อาจให้ปุ๋ยในรูปสารละลายเกลือของธาตุดังกล่าว หรือให้ปุ๋ยทางใบและปรับปรุงสมบัติทางกายภาพของดินโดยการไถพรวนและใส่ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมด้วย

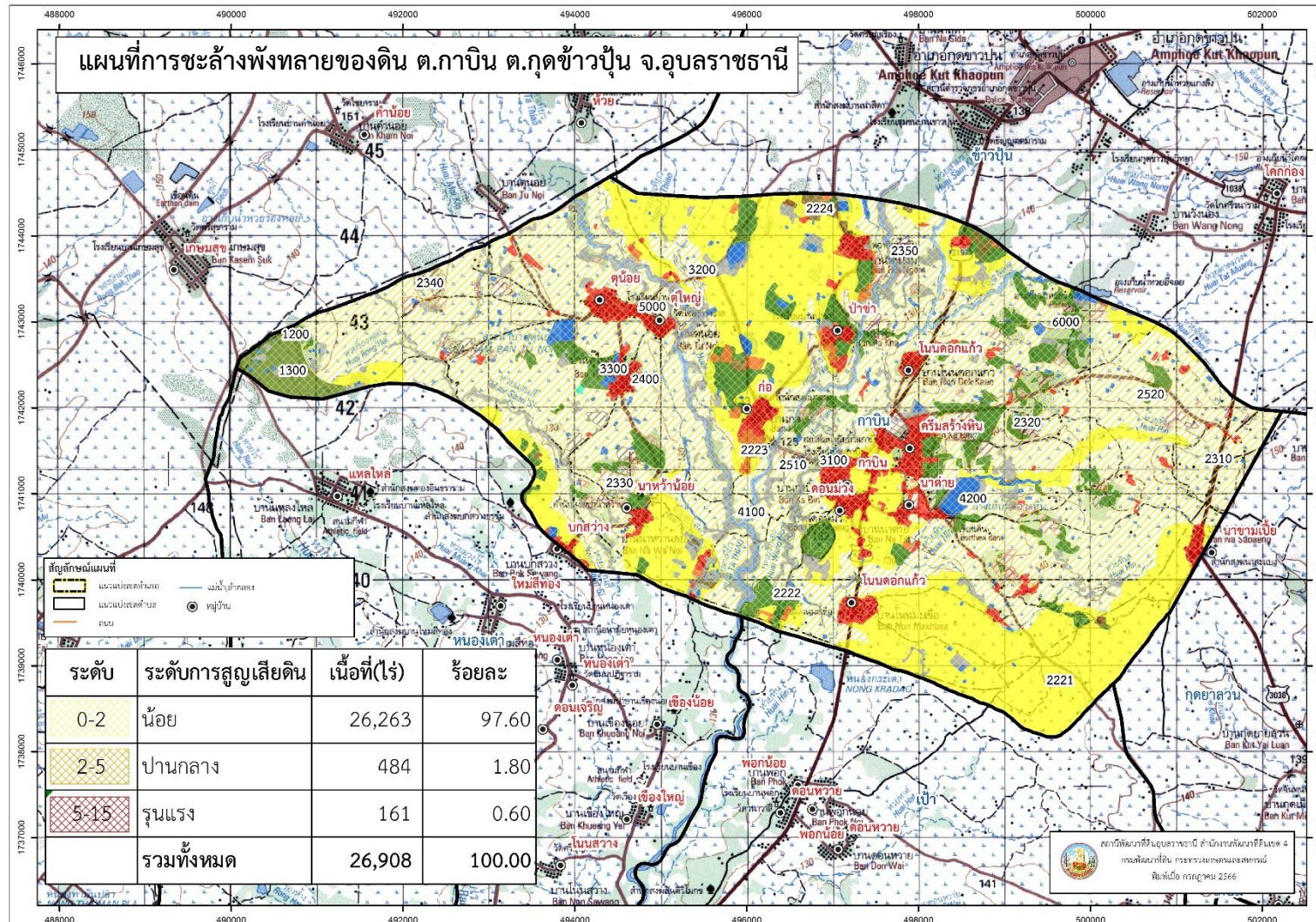
ในกรณีของการขาดแคลนนํ้านั้น ในการทำการเกษตรกรรมในปัจจุบัน ปัญหาที่สำคัญคือความแห้งแล้ง ประชาชนในชนบทส่วนใหญ่ขาดเสถียรภาพในการบริหารจัดการน้ำให้เพียงพอในการทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปี และมีผลจากการทับถมของตะกอนดินในแหล่งน้ำจนตื้นเขิน การที่ประชากรเพิ่มขึ้น กิจกรรมการใช้น้ำเพิ่มขึ้น การเกษตรก็เพิ่มขึ้น รวมทั้งเหตุการณ์ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ เช่น ปริมาณฝนน้อยกว่าปกติ ฝนทิ้งช่วง จนเกิดความแห้งแล้ง การขาดแคลนนํ้าจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงมีข้อเสนอของหมู่บ้านทั้ง 14 หมู่บ้านในตำบลกาบินที่เร่งด่วนคือ “การจัดการน้ำ” โดยวิธีการต่างๆ ให้เพียงพอแก่ความต้องการ

ประเด็นหลักจากข้อเสนอให้แก้ไขปัญหาระบบขาดแคลนนํ้าและนํ้าท่วม จะสรุปได้ว่ามี 4 ประการ คือ (1) การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ (2) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน (3) การเพิ่มแหล่งน้ำด้วยระบบสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์ (4) ระบบท่อส่งน้ำเพื่อการเกษตร

เพื่อตอบสนองข้อเสนอดังกล่าวทั้ง 4 ประการนี้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นที่มีอยู่ในปัจจุบันแล้วสรุปได้ว่า “การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ไม่สามารถดำเนินการแก้ปัญหาหมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่งหรือใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่ง แล้วจะแก้ไขปัญหาระบบขาดแคลนนํ้าทั้งตำบลกาบินได้โดยสิ้นเชิง การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน สามารถสร้างเสถียรภาพในการบริหารจัดการน้ำได้โดยสามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ตลอดทั้งปี ทำให้เกษตรกรลดต้นทุนการผลิตได้” (รูปที่ 7-1)

แผนการใช้ที่ดินตำบลกาบิน อำเภอภูซำปูน จังหวัดอุบลราชธานี

รูปที่ 7-1 การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลกาบิน อำเภอภูซำปูน จังหวัดอุบลราชธานี

ตารางที่ 7-1 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการ ตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี ปีงบประมาณ 2567

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
1.เขตทำนา เนื้อที่ 19,751 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	5,976,250
2.เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 493 ไร่	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	175,000
3.เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 25 ไร่	1.2 การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	1,933,750
4.เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 583 ไร่	1.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	112,500
	1.4 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	125,000
	1.5 การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์	1,645,000
	1.6 การจัดหาปุ๋ยโดโลไมท์	850,000
	1.7 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด	15,000
	1.8 การรณรงค์เฝ้าสังเกตตอซัง	1,120,000
	2. การบริหารจัดการน้ำ	3,120,000
	2.1 การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	3,120,000
	3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	1,200,000
	3.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	1,200,000
	4 .การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ	36,250,000
	4.1 การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำลุ่ม-ดอน	15,000,000
	4.2 การจัดระบบอนุรักษ์ดินพื้นที่ไม่เหมาะสม	15,000,000
	4.3 การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำพร้อมปลูกไม้ยืนต้นโตเร็ว	6,250,000
รวมทั้งหมด		46,546,250

หมายเหตุ: งบประมาณที่กำหนดไว้นี้เป็นประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

ตารางที่ 7-2 สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
1.เขตทำนา เนื้อที่ 19,751 ไร่	1. ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชหลังนาและหาตลาดรองรับ (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุบลราชธานี/สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอุบลราชธานี) 2. จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการใช้พันธุ์ข้าว (กรมการข้าว) 3. จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการป้องกันกำจัดศัตรูข้าวและการจัดการโรค/แมลง (กรมการข้าว) 4. ถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (กรมการข้าว)
2.เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 493 ไร่ 3.เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 25 ไร่ 4.เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 583 ไร่	1. ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชและหาตลาดรองรับ ทั้งในเขตที่เหมาะสมและในเขตที่ไม่เหมาะสมและต้องการปรับเปลี่ยนชนิดพืช (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุบลราชธานี/สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอุบลราชธานี) 2. การอบรมให้ความรู้การเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) (กรมวิชาการเกษตร) 3. จัดอบรมถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (กรมส่งเสริมการเกษตร) 4. สนับสนุนการชุดเจาะน้ำบาดาล (หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา/กรมทรัพยากรน้ำบาดาล)
5.เขตปศุสัตว์ เนื้อที่ 9 ไร่ 6.เขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เนื้อที่ 20 ไร่	1. ส่งเสริม/สนับสนุนการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดอุบลราชธานี)
7.พื้นที่แหล่งน้ำ เนื้อที่ 775 ไร่	1. สนับสนุนการพัฒนาเพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ (สำนักงานชลประทานอุบลราชธานี)

ตาราง 7-3 เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณโครงการนาร่อง ตำบลกาบิน อำเภอภูซำปูน จังหวัดอุบลราชธานี แผน 5 ปี (พ.ศ. 2567-2571)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วย นับ	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ (บาท)					รวม	หน่วยงาน รับผิดชอบ
			2567	2568	2569	2570	2571		2567	2568	2569	2570	2571		
เขตเกษตรกรรม 1.เขตทำนา เนื้อที่ 19,751 ไร่ 2.เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 493 ไร่ 3.เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 25 ไร่ 4.เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 583 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน														
	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้ สารอินทรีย์	ราย	100	100	100	100	100	500	35,000	35,000	35,000	35,000	35,000	175,000	พด.
	1.2 การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ย สด	ตัน	10	10	15	15	15	65	297,500	297,500	446,250	446,250	446,250	1,933,750	พด.
	1.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน ด้วยพืชปุ๋ยสด	ไร่	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	7,500	22,500	22,500	22,500	22,500	22,500	112,500	พด.
	1.4 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้ สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทาง การเกษตร	กลุ่ม	5	5	5	5	5	25	25,000	25,000	25,000	25,000	25,000	125,000	พด.
	1.5 การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์	แห่ง	1	1	1	1	1	5	329,000	329,000	329,000	329,000	329,000	1,645,000	พด.
	1.6 การจัดหาปุ๋ยอินทรีย์	ตัน	100	100	100	100	100	500	170,000	170,000	170,000	170,000	170,000	850,000	พด.
	1.7 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ ดินกรด	ไร่	200	200	200	200	200	1,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	15,000	พด.
	1.8 การรณรงค์โลกปลอดอั้ง	ไร่	1,000	700	500	500	500	3,200	350,000	245,000	175,000	175,000	175,000	1,120,000	พด.
	2. การบริหารจัดการน้ำ														
2.1 การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอก เขตชลประทาน	บ่อ	20	20	30	40	40	150	416,000	416,000	624,000	832,000	832,000	3,120,000	พด.	

ตาราง 7-3 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วยนับ	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม	หน่วยงานรับผิดชอบ
			2567	2568	2569	2570	2571		2567	2568	2569	2570	2571		
เขตเกษตรกรรม 1.เขตทำนา เนื้อที่ 19,751 ไร่ 2.เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 493 ไร่ 3.เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 25 ไร่ 4.เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 583 ไร่	3. การฟื้นฟูและป้องกัน การชะล้างพังทลายของดิน														
	3.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อ การอนุรักษ์ดินและน้ำ	กล้า	200,000	200,000	200,000	200,000	200,000	1,000,000	240,000	240,000	240,000	240,000	240,000	1,200,000	พด.
	4. การจัดทำระบบอนุรักษ์ ดินและน้ำ														
	4.1 การจัดระบบอนุรักษ์ดิน และน้ำลุ่ม-ดอน	ไร่	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	5,000	3,000,000	3,000,000	3,000,000	3,000,000	3,000,000	15,000,000	พด.
	4.2 การจัดระบบอนุรักษ์ดิน พื้นที่ไม่เหมาะสม		1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	5,000	3,000,000	3,000,000	3,000,000	3,000,000	3,000,000	15,000,000	พด.
	4.3 การจัดทำระบบอนุรักษ์ ดินและน้ำพร้อมปลูกไม้ยืน ต้นโตเร็ว	ไร่	500	500	500	500	500	2,500	1,250,000	1,250,000	1,250,000	1,250,000	1,250,000	6,250,000	พด.
รวมเป้าหมายดำเนินงานและงบประมาณ													46,546,250		

หมายเหตุ: งบประมาณที่กำหนดไว้นี้เป็นประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. 2556. **แผนที่ขอบเขตตำบล ปี 2564 (ไฟล์ข้อมูล)**. กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- _____. 2566. **รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2565)**. แหล่งที่มา: <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/TableTemplate/Area/statpop>, 1 พฤษภาคม 2566.
- กรมการพัฒนาชุมชน. 2566. **ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล ปี 2565**. แหล่งที่มา: <https://ebmn.cdd.go.th/>, 1 มิถุนายน 2566.
- กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. 2566. **ปริมาณน้ำและจำนวนบ่อบาดาล**. แหล่งที่มา: <http://app.dgr.go.th/newpasutara/xml/search.php>, 26 พฤษภาคม 2566.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2566. **จำนวนครุฑเรือนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จำแนกรายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนมกราคม พ.ศ. 2566)**. แหล่งที่มา : <http://mvos2.gistda.or.th/>, 15 พฤษภาคม 2566.
- กรมอุตุนิยมวิทยา. 2566. **สถิติภูมิอากาศคาบ 30 ปี พ.ศ. 2536-2565 (ไฟล์ข้อมูล)**. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, กรุงเทพฯ.
- กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน. 2566. **แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน ปี 2566 (ไฟล์ข้อมูล)**. กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน. 2566. **แผนที่ทรัพยากรดิน (ไฟล์ข้อมูล)**. กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- บัณฑิต ต้นศิริ และ คำณ ไทรพิง. 2542. **คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดิน**. กองวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- องค์การบริหารส่วนตำบลกาบิน. 2566. **วิสัยทัศน์ พันธกิจ**. แหล่งที่มา : <https://kabinlocal.go.th/>, 1 พฤษภาคม 2566.

**สถานีพัฒนาที่ดินอุบลราชธานี
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 4
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์**

130 ต.ท่าช้าง อ.สว่างวีระวงศ์
จ.อุบลราชธานี 34190 Call Center 045-210830
Email : ubn01@idd.go.th
Website : <http://r04.idd.go.th/ubon>